

T.C.

**BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YAŞLI NÜFUSUN HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE
BEKLENTİLERİ: BOLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF GÜRBÜZ

KASIM 2019

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

YAŞLI NÜFUSUN HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE
BEKLENTİLERİ: BOLU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Elif GÜRBÜZ

Danışman
Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Elif GÜRBÜZ'e ait “**Yaşlı Nüfusun Huzurevlerine İlişkin Görüşleri ve Beklentileri**” adlı çalışma, jürimiz tarafından **Sosyoloji** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans/Doktora Tezi** olarak oy birliğiyle/oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi
18.11.2019

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

Üye : Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN

Üye : Dr. Öğrt. Üyesi İbrahim BİRİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum , '**Yaşlı Nüfusun Huzurevlerine İlişkin Görüşleri Ve Beklentileri: Bolu Örneği**' başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elif GÜRBÜZ

18.11.2019

ÖN SÖZ

Bu çalışmada 65 yaş ve üstü yaşlı bireylerin huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerinin neler olabileceği konusu ele alınmaktadır. Yirmi birinci yüzyılda dünyada ve Türkiye’de artan yaşlı nüfus ile birlikte yaşlılar ile ilgili sağlık, sosyal, ekonomik, kültürel gibi ihtiyaçların artması kaçınılmaz bir durumdur. Ölüm oranlarının azalması ve yaşam sürelerinin uzaması toplumların özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların yaşlanması beraberinde bazı sorun ve beklentileri doğurmaktadır.

Bu çalışmada üzerinde durulan konu, yaşlı nüfusun huzurevlerine ilişkin ve beklentilerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu çalışma huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentileri ortaya çıkarmak amacıyla Bolu ilinde gerçekleştirilmiş olup; özellikle yaşlıların huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerini bulmaya yöneliktir. Mülakatlar Bolu’da ikamet eden 10 kadın ve 10 erkek 65 yaş ve üstü katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış olan bu çalışma değerli hocaların katkıları ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın başından sonuna kadar ihtiyaç duyduğum her an yanımda olan, desteğini ve ilgisini eksik etmeyen çok değerli danışmanım Y. Mustafa KESKİN’e teşekkür ederim.

Bu çalışmada birden çok kişinin emeği bulunmaktadır. Öncelikle bu zamana kadar yanımda olan yardımlarını esirgemeyen, bugünlere gelmemde çok büyük emekleri olan değerli aileme ve hayatım boyunca bana olan inancı ile desteği ile her zaman yanımda olan Canım Annem’e çok teşekkür ediyorum.

Bu süreçte manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşlarıma da teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Elif GÜRBÜZ
18.11.2019

ÖZET

YAŞLI NÜFUSUN HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE BEKLENTİLERİ: BOLU ÖRNEĞİ

Elif GÜRBÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

Kasım 2019, 76+XIV Sayfa

Gerçekleştirilen bu çalışmada Bolu ilinde yaşayan yaşlıların huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerinin tespit edilerek yorumlanması amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışma Bolu ilinde yaşlılık ve huzurevi adına yapılan ilk çalışmadır.

Araştırma kapsamında Bolu il merkezinde ikamet eden 65 yaş ve üzerinde olan 10'u kadın, 10'u erkek olmak üzere toplam 20 kişi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Çalışma sürecinde veriler araştırma kapsamında nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme (mülakat) tekniği uygulanmıştır. Bolu il merkezine yaşayan yaşlıların huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentileri ile ilgili görüşme formunda yer alan sorular yer almaktadır. Görüşme (mülakat) formu soruları araştırmacı tarafından ilgili literatür ışığında oluşturulmuştur.

Bu araştırma ile görüşülen yaşlı bireylerin yaş, cinsiyet durumu, gelir durumu, medeni durumu, eğitim düzeyi, huzurevlerine ilişkin bakış açıları, görüşleri ve beklentilerinin tespit edilerek değerlendirilmesidir.

Katılımcıların çoğu yaşlılık döneminde bakıma muhtaç olduklarında ve bakacak kimselerinin olmadıklarında huzurevinde kalmayı tercih edecekleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, huzurevi personelinden hoşgörülü, saygılı ve kendilerine her türlü ihtiyaçlarında yardımcı olması beklendiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Huzurevinde boş zamanlarını yaşlı bireyler; el işleri, kitap okuma, spor aktivitesi, televizyon izleme, dini etkinlikler ve toprağı ekip biçme gibi faaliyetlerle geçirmek istedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık, Yaşlanma, Huzurevi, Huzurevi Görüşleri, Huzurevi Beklentileri.

ABSTRACT**THE VIEWS AND EXPECTATIONS OF THE ELDERLY POPULATION
ABOUT NURSING HOMES: THE CASE OF BOLU****Elif GÜRBÜZ****Master Thesis****Department of Sociology****Advisor: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN****November 2019, 76+XIV Pages**

The aim of this study was to determine and interpret the views and expectations of elderly people living in Bolu. This study is the first study on behalf of old age and nursing home in Bolu province.

Within the scope of the research, in-depth interviews were conducted with a total of 20 elderly people, 10 females and 10 males, aged 65 years and over, living in the city center of Bolu. During the study, one of the qualitative data collection techniques, which is the scope of the research, was used as an interview technique. The questions in the interview form about the view and expectations of elderly people living in the city center of Bolu are included. Interview form questions were created by the researchers in the light of relevant literature.

The aim of this study is to determine and evaluate the age, gender, income, marital status, education level, nursing homes perspectives, views and expectations of the elderly individuals interviewed.

Elderly people spend their free time in nursing home; handicrafts, reading books, sports activities, television watching, religious activities and activities such as mowing the land were determined to want to spend.

Keys words: Senile, Aging, Nursing Home, Nursing Home Views, Nursing Home Expectations.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİL ve GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1.Yaşlılık	3
1.2. Yaşlanma.....	6
1.3.Yaşlanmanın Tipleri.....	7
1.3.1. Kronolojik Yaşlanma	7
1.3.2. Biyolojik Yaşlanma	7
1.3.3. Psikolojik Yaşlanma	8
1.3.4. Toplumsal Yaşlanma	9
1.4. Yaşlılığa İlişkin Sosyolojik Kuramlar.....	10
1.4.1.Yaşamdan Geri Çekilme Kuramı	10
1.4.2. Aktivite Kuramı.....	12

1.4.3. Süreklilik Kuramı	14
1.4.4. Toplumsal Rol Kuramı	15
1.4.5. Modernleşme Kuramı	16
1.4.6. Çatışmacı Kuram	18
1.4.7. Sembolik Etkileşimci Kuram	18
1.4.8. Alış Veriş Kuramı.....	19
1.4.9. Alt Kültür Kuramı	20
1.4.10. Yaş Tabakalaşması Kuramı	21
1.4.11. Etiketleme Kuramı.....	23
1.4.12. Eleştirel Kuram.....	23
1.4.13. Feminist Kuram	24

II. BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA YAŞLILIK

2.1. Türkiye'de Yaşlılıklara Yönelik Sosyal Politikalar	31
2.1.1. Sosyal Güvenlik Uygulamaları.....	32
2.1.2. Sosyal Yardım Uygulamaları	33
2.1.2.2. Sosyal Hizmet Programları	35
2.1.2.2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)	36
2.1.2.3. Huzurevi ve Bolu	39
2.1.3. Kurumsal Bakım.....	45
2.1.3.1. Evde Bakım Hizmetleri	47
2.1.3.2. Yaşlı Dayanışma Merkezleri	48

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Konusu	51
3.2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı	51
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	52
3.4. Veri Analizi	52

IV. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLANMASI	54
4.1. Araştırmaya Katılanların Genel Özellikleri	54
4.1.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumu	54
4.1.2. Katılımcıların Yaş Durumu	54
4.1.3. Katılımcıların Medeni Durumu	55
4.1.4. Katılımcıların Öğrenim Durumu	55
4.1.5. Katılımcıların Ekonomik Durumu	55
4.1.6. Katılımcıların Meslek Durumu.....	55
4.1.7. Katılımcıların Sigortalı Olma Durumu.....	56
4.2. Huzurevine İlişkin ve Beklentileri,	56
4.2.1. Huzurevi Algısı	56
4.2.2. Huzurevi Tercih Nedenleri	57
4.2.3. Huzurevinde Yakını Olma Durumu	60
4.2.4. Huzurevinde Kalanların Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Değerlendirme	61
4.2.5. Huzurevini Tercih Etme Durumunda Orada Boş Vakitlerini Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri.....	61
4.2.6. Huzurevinde Kalmayı Tercih Etmeyi Düşündüğünde Karşılaşılacak Sorunları Paylaşmayı Düşündüğü Paydaşlara İlişkin Görüşler.....	62
4.2.7. Huzurevinde Kalmayı Tercih Etmeyi Düşündüğünüzde İdari Personelden Beklentilerine İlişkin Görüşleri	62
4.2.8. Huzurevinde Kalmayı Tercih Edilmesi Durumunda Ziyaretçi Gelmesine İlişkin Görüşler.....	63

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
KAYNAKLAR	68
EKLER	72
EK 1: Görüşme Formu	72

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: Cinsiyete Göre Yaşlı Nüfus Ve Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı, 1935- 2080	26
Tablo 2.2: Yaş Grubu Ve Cinsiyete Göre Tek Kişilik Hane Halklarında Yaşayan Yaşlı (65+ Yaş) Nüfus, 2009-2017	27
Tablo 2.3: Türkiye’de Yaş Ve Cinsiyete Göre Beklenen Yaşam Süresi, 2015-2017 (Tuik 2018) (Yıl).....	28
Tablo 2.4: Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na Bağlı Huzurevi Sayısı, Kapasitesi Ve Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Birey Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	39
Tablo 2.5: Kamu, Özel, Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri Sayısı, Kapasiteleri Ve Bakılan Yaşlı Sayısı	40

ŞEKİL ve GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Kamu, Özel Ve Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri Sayısının Dağılımı	41
Şekil 2.2: Kamu, Özel Ve Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevlerinde Bakım Hizmeti Alan Yaşlı Sayısının Dağılımı	41
Şekil 4.1: Yaşlıların Huzurevine Gelme Nedenleri	60
Grafik 2.1: Türkiye’deki Yaş Grubuna Göre Yaşlı Nüfus Oranı, 2014,2018	27

KISALTMALAR LİSTESİ

- AÇSHB** : Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BSYH : Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri
DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SOYBİS : Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
Vd : Ve diğerleri

GİRİŞ

Toplumların nüfus piramitlerine bakıldığında, yaşlı nüfusun her yıl giderek artmaktadır. Bu nedenle 20. yüzyıl, ortalama yaşam süresinin uzaması bakımından yaşlılık konusunu karşımıza çıkarmıştır. Günümüz çağında nüfusun genel tabanındaki yükselişler geride kalırken, bu süreden itibaren nüfusun genelinin tavan kısmında yükselmesi beklenmektedir. Genç bir toplum yapısına sahip olan ülkemiz nüfus değişmelerine bağlı olarak ileride yaşlı bir toplum yapısına sahip duruma geleceğini ön görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde sahip olunan nüfusun giderek yaşlandığı görülmektedir. Bu durumun devam etmesinin sonucu olarak yaşlılık sorunun üzerinde durulması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkacağı tahmin edilmektedir. Teknolojinin ilerlemesi ve toplumsal birtakım gelişme ve dönüşümlerle birlikte, doğum ve ölüm oranlarında azalmaların olması sonucu yaşamdan beklenen sürenin uzaması nedeniyle yaşlı nüfus oranında ve yaşlı nüfusun sayısında yükselme görülmektedir. Yaşlı nüfusun oranının ve sayısının artması sonucunda nüfusun geneli yaşlanmaktadır. 21. Yüzyıl da yaşayan toplumların giderek nüfusunun yaşlandığına tanık olmaktadır.

Günümüzde özellikle gelişmiş Batı yaşlı sorunları ile ilgili konularda bilimsel araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Yaşlılık ile ilgili sürekli bilgiler toplanmaktadır ve bilgilere bağlı olarak “sosyal raporlar” hazırlanmaktadır. Hazırlanan sosyal raporlar bağlamında, yaşlılara yönelik sosyal programlar ve politikalar oluşturmaya ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10,2, 2030 yılında %12,9 olmuştur. 2040 yılında %16,3 oranına ulaşması beklenmektedir. 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı tahmin ediliyor.

Yaşlı nüfus yaş aralığına göre incelendiğinde, 2014 yılında yaşlı nüfusun %60,9'u 65-74 aralığındadır. 2014 yılında yaşlı nüfus %31,4'ü 75-84 yaş aralığındadır ve %7,7'si 85 ve daha üstü yaş aralığında iken, 2018 yılında %62,2'si 65-74 yaş aralığındadır. %28,6'sı 75-84 yaş aralığındadır ve %9,2'si 85 ve daha yukarı yaş aralığında yer almaktadır (https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kronik-hastaliklar-engellidb/hastaliklar/Yasli_Sagligi/raporlar_istatistikler/TUIK_Yasli_Istatistik_2018.pdf f 19.09.2019 tarihinde erişildi).

I.BÖLÜM

1.KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yaşlılık

Bebelik ve çocukluktan itibaren, ergenlik, gençlik ve yetişkinlik gibi “yaşam döngüsü”nün sonunda kişi, yaşlılık evresinde kendini bulmuş olur. Yaş sınırı kesin olmamakla birlikte 40-45 ile 60-65 yaş aralığı, sosyal bilim literatüründe yetişkinlik olarak ifade edilmiştir. Çoğu insan tarafından yaşlılık dönemi, fiziksel becerilerin azaldığı ve sorumlulukların arttığı döneme denk gelmektedir. Bu dönemde genellikle, eğitim tamamlanmış, belli bir meslek edinilmiş, evlenilmiş ve ardından çocuk sahibi olunmuş ve hayat belli bir düzene girmiştir (Şentürk 2018: 11). Eski hareketlilik yerini, daha yavaş bir yaşam ritmine bırakmış; fiziksel bir takım gerimeler baş göstermeye başlamış ve yaşamsal öncelikler değişmiştir. Bu dönemde yaşamsal öncelikler değişmekte daha çok deneyim ve tecrübeler genç kuşaklara aktarılmak istenmektedir. Ergenlik döneminde birey hayatın merkezine arkadaş ve arkadaş gruplarını koyarken, yaşlı birey için önceliği ailesi, yakın çevresi ve toplum olmaya başlamıştır (Şentürk 2018: 12).

Yaşlılık, bir kişinin bedensel ve zihinsel işlevlerinde bir azalma, sağlığın, gençliğin, çalışmanın, maddi gelirin, toplum içinde saygınlığının, sosyal rol ve statünü azalması ve kaybı şeklinde karşımıza çıkmakta ve yaşlılık döneminde rastlanan birçok problemin yaşandığı bir dönem olarak görülmektedir(Browing, 1995’ten aktaran Konak ve Çiğdem 2005: 27).

Bilim dünyasında yaşlının durumu hakkında bilgi veren ilk yazılı metnin MÖ 2500 yılında Mısır'da filozof ve şair Ptah-hotep'a ait olduğu söylenmektedir. Filozof ve şair, yazısında yaşlının durumunu “*bir yaşlının sonu nasıl zahmetlidir. O, her gün zayıflar; görme gücü azalır, kulakları sağır olur, kudreti düşer, kalbi artık rahat değildir; ağzı var dili yoktur ve artık hiç konuşmamaktadır. Zekâ yetenekleri azalmaktadır ve dünün ne olduğunu bugün hatırlaması imkânsız hale gelir. Bütün kemikleri sızı içindedir. Önceleri zevkle yaptığı işler, şimdi atık güçlkle yapılmaktadır ve zevk duygusunu da yitirmiştir. Yaşlılık insanı üzüntüye sokan en kötü mutsuzluktur. Yaşlının burnu da tikanır ve artık her şeyin kokusunu da alamaz*” şeklinde özet verilmektedir. Bu nedenle, yaşlı kimdir sorusuna, bireyde meydana gelen fiziksel ve ruhsal değişimlerin ortaya çıktığı evre kast edilerek yaşlı; yaşlılık ve yaşlanma kavramlarıyla birlikte tanımlama yapılmaktadır (Şentürk 2018: 21).

İnsanlar, yaşlılığın çocukluk, gençlik ve yetişkinlik kadar doğal olduğunu kabul etmelidirler (Dürüşken 2018: 10). Yaşlılıkla veya genel olarak insan hayatının dönemleriyle ilgili Latince terminolojiye dikkat edildiğinde, yaşlı, genç veya çocuk denildiğinde tam olarak hangi yaşın kastedildiği veya bu yaşta hangi niteliklerin anlaşılması gerektiği net olarak dile getirilmez. Bu konuda genel bir açıklama yapılacak olursa, Romalıların insan ömrünün üç büyük başlık altında çağlara ayrılır:

Pueritia (çocukluk; gençlik): Üç döneme ayrılır: *Infans* (bebek; çocuk): 0-7; *Puer* (çocuk; genç, genç oğlan): 7-16; *Adolescens* (gençlik, baliğ): 16 yaş ve üstü.

Iuventus (gençlik, gençlik çağı): İnsanın gücünün doruk noktasında olduğu gençlik çağı kastedilir ve üç döneme ayrılır: *Adolescens* (genç, delikanlı): 18-24; *Iuvenis* (genç, delikanlı): 24 yaş üstü; *Vir*: 30 yaş ve üstünde, yetişkinliğe adım atmış kimse.

Maturitas (yetişkinlik, erişkinlik, olgunluk dönemi): İnsanın beden ve zihince en gelişkin olduğu (*maturus*) yıllar kastedilir ve üç döneme ayrılır: *Vir*: 40 yaş ve üzerindeki; *Vetus*: 50 yaş ve üzeri; *Senex*: 60 yaş ve üzeri.

Latince genel olarak yaşlı, *vetus* (*homo*), *senex*, *grandaevus*, *longaevus*, *senecta*, *senectus* ve *senium* kelimeleri ile anlatılmıştır. *Vetus* (*homo*) sıfatının ve adının karşıtıdır ve elli yaşlarındaki kişileri göstermektedir. *Senex*, altmış ve üstü yaş

grubundaki kişilere söylenmiştir. Grandaevus ve longaevus sıfatlarıyla genellikle seksen üstü yaş grubundakiler işaret edilmektedir. Senecta, insan hayatının yaşlılık dönemini tanımlayan bir ifadedir. Senium, kelimesi ise düşkün ve hastalıklı durumdaki bir yaşlılık dönemini ifade eder (Dürüşken 2018: 13).

Cicero'nun "yaşlılık üzerine" isimli kitabında yaşlılık dönemin bahtsız bir dönem olarak görülmesinin 4 nedene bağlamaktadır: İlki, faal çalışma hayatından uzaklaştırması; ikincisi, bünyeyi zayıflatması; üçüncüsü, hemen hemen tüm zevklerden mahrum kalması; dördüncüsü de ölümün bir adım ötede beklemesidir (Dürüşken 2018: 33-35). Aslında bu eserde durumun gerçekten böyle olup olmadığı tartışılmaktadır. Cicero'nun "yaşlılık üzerine" adlı eserinde yaşlılığın faal hayata ayak uyduramayacağını söyleyenlerin boş konuştuğunu ifade eder ve şu sözleriyle ifade eder:

"Gemi seyir halindeyken dümenci hiçbir iş yapmaz, ama tayfalar kâh direklere tırmanır, kâh güvertede koşuşturur, kâh sintineyi boşaltır; o ise elinde dümeni, geminin pupasından öyle sakince oturur. Dümenci gençlerin yaptıklarını yapmayabilir, ama daha büyük, daha iyi bir iş yapar. Zaten büyük işler öyle beden kuvvetiyle, faallığıyla, çevikliğiyle yapılmaz; fikirle, iradeyle, hitabetle yapılır. Yaşlılık, bu değerlerin hiçbirinden yoksun olmadığı gibi, tabiatı gereği fazlasına sahiptir."

Spartalılar arasında da devletin en yüksek makamlarında bulunan ve hakikaten yaşlı olan kimselere "ihtiyarlar" denir. Yabancı ülkelerin tarihini okuyacak ya da dinleyecek olursanız, en büyük devletlerin gençler tarafından çökertildiğini, yaşlılar tarafından da ayağa kaldırıp yeniden inşa edilmiştir. Tıpkı şair Naevius'un *Ludus* adlı eserinde olduğu gibi,

Tanrı aşkına söyleyin, o koskoca devletinizi böyle bi anda nasıl yitirdiniz?

Diye sorulduğunda; şu cevap verilir:

Yeni yetme hatipler türüyordu, budala budala

Gençler.

Çok doğal, çünkü ihtiyatsızlık hayatın baharına, ihtiyatsa hasat dönemine mahsustur (Dürüşken 2018: 39).

Hayat devam ederken gelişmenin ve olgunlaşmayı, doğuştan gelen genetik yapı ve sosyal çevre arasındaki etkileşimin en üst düzeyde görülmektedir. Bedensel ve zihinsel değişimlerin yoğun yaşandığı insani bir süreç olarak tanımlanan yaşlılık (Pekcan 2000 Aktaran Şentürk 2018: 21), canlı bir varlık olan insanın yaşamının ileri dönemindeki biyolojik, psikolojik ve sosyal durumunu belirtmek için kullanılmaktadır. Yaşlanma, yaşlılık ve ihtiyarlık kavramları yaşlılık bilimi olan gerontoloji ve geriatri alanlarında birbirinin yerine sıkça söylenen terimlerdir. Kullanılan bu kavramların aralarındaki farkın açık ve net olmadığı ve bu kavramlara çoğu zaman karıştırılarak birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

1.2. Yaşlanma

Yaşlanmanın süreç olarak başlaması, yaşlılıktan daha önce meydana gelmiştir. Dönemin genel göstergeleri bedensel ve zihinsel anlamda yeterli olamama ve becerilerini kaybetme gibi etkenler yaşlılık döneminden daha önce de görülmüştür. Toplumsal yaşamın kaçınılmaz olgularından olan ve anne karnında cenin oluşumuyla başlayıp biyolojik anlamda insan ölümüne kadar canlılığın kat ettiği mesafe olan yaşlanma, bireyin çevreye uyum sağlama yeteneğini yitirmesi; ölümle sonuçlanacak biçimde canlılık etkinliklerinin azalması olarak karşımıza çıkmaktadır(Şentürk 2018: 23). Başka bir tanım ile açıklanacak olursa yaşlanma, bireyin ana rahminde başlayıp ölüme kadar süren biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerini içeren çok yönlü sürecidir (Tufan 2016: 18). Yaşlanma kavramı ilerleyen yaşına bağlı olarak kişinin çevreye uyum sağlama gücünün azalması ve buna bağlı olarak ruhsal ve bedensel bir gerileme evresiyle ölüm arasında geçen süreci tanımlamaktadır(Şentürk 2018: 24).

1.3.Yaşlanmanın Tipleri

1.3.1.Kronolojik Yaşlanma

İnsanoğlunun doğumundan itibaren şu an içinde olduğu zamana kadar geçen süre bilimsel eserlerde kronolojik yaşlanma ile ifade edilmektedir. Zamanın geçmesi ile birlikte kişi, kronolojik bakımdan yaşlanmaya başlamaktadır. Canlı ve cansız tüm varlıklar belli bir süreden ilk anda sahip olduğu özelliklerini yitirmektedir. Bu nedenle, kişinin takvimsel olarak zamanla yaşlanmasına yol açmaktadır(Şentürk 2018: 25).

1.3.2.Biyolojik Yaşlanma

Fizyolojik yapıdaki rezervlerin azalma göstermesi ile hastalıklara karşı gücün azalmasıyla bireyde oluşan bedensel birtakım gerilemelerin olması, bireyin biyolojik olarak yaşlanma evresine girmesine neden olmaktadır. Biyolojik yaşın kronolojik yaştan ayıran en temel özellik, biyolojik yaş kalıtsal etmenlerin etkisiyle oluşmasıdır. Bazı bireylerde kronolojik yaşlanma önde giderken, bazı bireylerde ise biyolojik yaşlanma ileri seviyede seyretmektedir. Bununla birlikte insan vücudundaki organların yaşlanması eş zamanlı gerçekleşmemektedir. İnsan vücudundaki organların bireylerin kullanımına ve genetik yapılarına göre farklı yaşlanma göstermektedir(Akçay 2011: 13).

Biyolojik yaşlanma zaman etkenine bağlı olarak, hastalık olmadan meydana gelen genetik ve bedensel işlev farklılıklarıdır. Bireyde yaşlanma zamanı dölleme ile başlamaktadır. Zamanla birlikte giderek hızlanır ve orta yaşların sonunda saçın beyazlaması, derinin zayıflayıp buruşması, kas yapısının eski gücünü kaybetmesi gibi dış görünümdeki yaşlanma ile özdeşleştirilen belirtiler ortaya çıkmaktadır. Fiziksel güç kaybı nedeniyle kişi önceleri işlerini çok rahatlıkla yapabiliyorken zorlanmaya ve yapamamaya başlamaktadır. Dolayısıyla bu durum bireyi mutsuzluğa doğru sürüklemektedir.

Yaşlanma kişinin hayatı boyunca devam eden bir sürecidir. Net bir başlangıç ya da bitiş noktası yoktur. Gerontologlar 65 yaşında olanlar ve 65 yaşının üzerindeki

bireyler yaşı olarak kabul etmektedirler. Fakat fizyolojik olarak baktığımızda bunu sınır kabul etmek zordur. Yaşlanma süreci içerisinde kişiden kişiye değişen önemli farklılıklar bulunmaktadır. Yaşlılık olgusunu sadece kronolojik yaş ile ele alıp açıklamak ve yorumlamak doğru değildir. Bu nedenden dolayı yaşlanma sürecini etkileyen kişiden kişiye değişen farklılıklar yaşlılığa kişisel ve biyolojik yaşlanma türlerini ortaya çıkarmıştır(Kalınkara 2016b: 103-104).

1.3.3. Psikolojik Yaşlanma

Bu yaşlanma türü, bireyin biyolojik veya fiziksel yaşlanmaya ruhsal olarak uyumlu olması olarak tanımlanmaktadır. “İnsanın hissettiği yaş” olarak bilinen yaştır. Bireyin kendini hangi yaşta hissettiği ile ilişkilidir(Akçay 2011: 14). Araştırmalara göre, kişisel ve sosyal stres, hastalıklara neden olmaktadır. Ayrıca varolan hastalıkları da tetikleyerek yaşlanmanın hızlanmasına etki etmektedir (Zastow vd 2015 Aktaran: Şentürk 2018: 27).

Ruhsal yaşlanmanın iyi yönetilmemesi halinde; yaşlılık evresi çevreye gösterdiği ilgisizlik, içe dönme, geçirilen vakitten tat almama gibi oluşan değişimlerle ortaya çıkmaktadır. Bu oluşan değişiklikler karşısında birey, karamsarlığa kapılabilmektedir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte kaybedilecek zamanın kalmadığı fikri bireyin karşısına çıkmaktadır. Yaşamın bundan sonraki kalan kısmını, daha iyi değerlendirme gayreti, bireyi yaşama bağlayan bir güç olmaktadır(Akçay 2011: 18).

Yaşlanmadaki psikoloji boyut, yaşın zamansal ilerleyişine bağlı olarak kişinin algılayışı, öğrenişi, sorun çözümü gibi zihinsel gücü ile kişiliğini elde etmesi, çevresine uyum içinde olması gibi değişen durumları ele almaktadır. Psikolojik yaşlanma daha çok, kişinin kendini yeterince yaşlılığa hazırlanmamasından kaynaklanmaktadır. Birey kendini işi ile özdeşleştirdiği zaman emekli olunca psikolojik olarak bir çökme yaşamaktadır. Bu durum yaşlanan bireyde kendine yetememe duygusu, diğer insanlara yük olma düşüncesi, kendini işe yaramaz hissetmesi gibi olumsuz düşünceler oluşmaktadır.

Kişinin beden, zihin, duygu gücü ve işlevlerinde bir aksama olmadığı sürece yaşlanma gerçekleşmemektedir. Birey sağlıklı bir bedensel görünüme sahip ise ve psikolojik olarak yaşlılık evresine hazırlanmışsa bu durum ruhsal sağlığı bakımından çok önemlidir. Genellikle yaşlılıkla birlikte değişen durumlara uyum sağlamada zorluk yaşama bireyde ruhsal çökmelere neden olmaktadır. Bu nedenden dolayı, yaşlı birey mücadelen vazgeçerek kendi içine kapanır, ölümü beklemeye hazırlanır. Ayrıca yaşlı bireyi stresten uzaklaştırmak, sakin ve dingin bir ortam sağlamak, yaşlı birey ile destekleyici bir iletişim kurmak ruh sağlığı açısından önemli olmaktadır (Arpacı 2005 Aktaran: Kalıncara 2016b: 105-106).

1.3.4. Toplumsal Yaşlanma

Kişiler, içinde bulunduğu ve yaşadığı sosyal çevrenin koşulları ve özelliklerinden yaşamlarını oluşturmaktadır. Yaşlılıkta bu sürece dahil olmaktadır. İnsan doğduğu süreden itibaren içinde yaşadığı sosyal alan ve koşullarının yaşlıya atfettiği rol ve yaşlılığa ilişkin bakış açıları ve değerler, yaşlılığın kendisini oluşturmaktadır (Şentürk 2018: 29).

Yaşlanmanın bütün türlerine bakacak olursak: Örneğin, 80 yaşındaki bir insanın (kronolojik yaşı), sağlık durumu çok iyidir (biyolojik yaşı), bu birey dikkat toplama ve hatırlama konusundan çeşitli sorunlarla karşı karşıya gelmektedir (psikolojik yaşı). Bu birey, kendisini, bir dede olmaktan çok; yürüyüş yapmayı ve toplumsal ilişkileri seven emekli bir iş adamı olarak görmektedir (toplumsal yaş) (Saygılı 2015: 23).

Yaşlı, yaşlanma ve yaşlılıkla ilgili tanımlamalar, yaşlanmanın belli bir takvim yılıyla tanımı yapılamayacak kadar geniş ve çok yönlü bir toplumsal olgudur. Yaşlanmanın biyolojik ve psikolojik yönünün yanı sıra toplumsal bir yönünün olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır (Şentürk 2018: 30). Bu nedenle, yaşlılık ve yaşlanmanın çok yönlü bir olgu olduğunu kabul etmek gerektiğini ve yapılan çalışmalarda yaşlanmanın tüm nedenleri göz önünde bulundurarak bahsetmek gerekmektedir.

Sosyolojik açıdan “yaş” , biyolojik anlamda ve doğduğumuz andan itibaren bizlere yüklenen bir statü belirleyicisi olmaktadır. Doğduğumuz andan itibaren yüklenen yaş, bireyin biyolojik manada zamansal olarak yaşının ilerlemesini veya yaşını kontrol altına alması mümkün görülmemektedir. Çünkü bedensel olarak yaşlanma, bireyin yaşamında olağan bir süreçtir (Arpacı 2005 Aktaran: Kalıncara 2016b: 109). Ancak toplumsal açıdan bireyin yaşlı olarak görülmesi ve algılanması, yaşlı bireyin toplum içerisinde kendinde bulunan rol ve statünün kaybolması olarak açıklanabilir. Geçen zaman ile birlikte yeni bazı statüler kazanacaktır, kazanılan statüler bireyin hayatına anlam kazandıracaktır(Gökçe-Kutsal 2011).

1.4. Yaşlılığa İlişkin Sosyolojik Kuramlar

1.4.1.Yaşamdan Geri Çekilme Kuramı

Bu kuram 1955 yılında Chicago Üniversitesi’nce başlatılmıştır. Bu kuram Konsas-City çalışmasında elde edilen verilere dayanmaktadır. Araştırmalarında 50-70 yaşları arasındaki kişilerle söyleyişler yapılmış ve bu araştırmalar 10 yıl devam etmiştir. Bu sürecin tüm bireysel farklılıklara rağmen, tüm insanlarda görüldüğü ortaya çıkmıştır (Akçay 2011: 36).

Modern toplumda yaşlıların toplumdaki yerini açıklamaya yönelik erken kapsamlı çabalardan biri, yaşama katılmama ya da yaşamdan geri çekilme kuramıdır. Yaşamdan geri çekilme kuramının açıklaması şu yöndedir; yaşlılık döneminde çalışma ile emeklilikte olduğu gibi, hem kişinin hem de toplumun karşılıklı birbirinden ayrılışını ifade eden bir dönemdir. Moody (1998) bu kuramın günümüzde büyük ölçüde kabul görmediğini belirtmesine rağmen, yaşama katılmama davranışı yaşlı insanların bazı davranışlarını tanımlamaktadır. Örneğin, erken emekliliğin popüler olması (Aktaran: Kalıncara 2004: 48).

Elaine Cumming ve William E. Henry’in kurucuları olduğu kurama baktığımızda, yaşlılıkla birey fiziksel, psikolojik ve toplumsal açıdan geçmişteki

konumundan uzaklaşır; etkinlikleri ve etkileşimi azalır; çevresi daralır ve bunların bir sonucu olarak kendi iç dünyasına doğru çekilmeye başlar. Kuram, insanların yaşlılığa orta yaşlarında kendilerini meşgul eden çeşitli rollerinden ve sosyal ilişkilerinden aşamalı olarak kopmalarına verdikleri tepki süreci için “kopuş” kavramını kullanılmıştır (Şentürk 2018: 118). Daha gençken sahip oldukları bu rollerin ve sosyal ilişkilerin hepsini birlikte yürütebilmek için gerekli enerjiyi ve zindeliği zamanla kaybettiği için böyle bir kopuşun yaşlıların yaşantısında bir kırılma getirdiği düşüncesi kuram tarafından öne sürülmüştür (Zastrow vd 2015, Aktaran: Şentürk 2018: 119). Kişinin, ilerleyen yaşıyla birlikte, yaşadığı fiziksel, sosyal ve ruhsal kayıpları konu edinen kuram, yaşlı kimselerin azalan etkinliklerini ve yaşamda yeni düştükleri normal ve kaçınılmaz pasif konumlarını açıklamayı amaçlamıştır. Kurama göre yaşlı, bu yaşadığı değişimden dolayı memnundur. Kuramı savunan düşünürlere göre, geri çekilmenin hem birey hem de toplum açısından faydalı sonuçları bulunmaktadır. Yaşlılar, bu yeni dönemle birlikte sakin ve huzurlu bir yaşam sürecine girmektedir.

Cox’a (2001) göre yaşlanmayla birlikte, yaşlananların yerine topluma dinamizm katacak genç kuşağın geçme fırsatı verilmiştir. Birey, için geri çekilme, yüksek üretkenlik için yapıdan bir uzaklaşma imkânı sağlarken; toplum için de değişimin gerçekleşmesine katkıda bulunmuştur. Yaşlı, geri çekilmesiyle o dönemde baş etmekte zorlandığı rollerinden ve toplumsal baskıdan kurtulmaya çalışmaktadır (Aktaran: Şentürk 2018: 119).

Yaşlanmayla ortaya çıkan geri çekilmeyle birey, rol kaybı, sosyal ilişki ve etkileşimde sınırlama ve sosyal gelenek ve değerlere katılımı azalma biçiminde üç şekilde fayda sağlamaktadır. Rollerinde, sorumlu olduğu ilişkilerinde ve geleneklerin yarattığı baskılardaki azalma, yaşlı bireyi rahatlatmaktadır.

Birey için geri çekilme devamlı başarı, yarışma ve üretkenlik üzerindeki baskıdan kurtulma anlamına gelmektedir. Toplum için yaşlı üyelerinin geri çekilmesi, doldurulması gereken rollerin daha genç ve daha enerjik bireylerin devralmalarına izin vermesidir. Bu nedenle geri çekilme, nesiller arası düzenli bir güç transferini sağlayan bir yol olarak görülür. Bireyin ve toplumun karşılıklı olarak birbirinden geri çekilmesi

hem başarılı yaşlanma hem de toplumun düzenli bir şekilde devamlılığı için bir şart olarak karşımıza çıkmıştır (Victor 2005, Aktaran: Şentürk 2018: 121).

Geri çekilme kuramı, kişinin psikolojik enerjisinin yaş ile azalacağını öne sürmektedir. Kuramda bahsedilen özellikle yaşlılığa ilişkin özellikler, yaşlılık döneminde azalan sosyal roller, ölümü hep aklında bulundurmak ve ölümle yaşamak, kaygılanma, kendi içine dönme, hayatını ele alıp tekrardan gözden geçirme gibi durumları ortaya çıkarmaktadır (Akçay 2011: 36-37).

Bu kurama göre zamanla yaşın ilerlemesi ile yapılan faaliyetlerde ve sosyal ilişkilerdeki azalmanın nedeni, toplumsal çevre tarafında önüne set kurulması değildir. Tam tersi bu alanlarda oluşan gerilemenin kaynağı yaşlıdır. Kaynağın bir tarafında biyolojik, diğer tarafında psikolojik değişimler yer almaktadır. Yaşlı kimsede meydana gelen geri çekilme, bu alanlarda meydana gelen değişimlerin dışarıya yansımadır (Tufan 2016, Aktaran: Şentürk 2018: 122).

1.4.2. Aktivite Kuramı

Bu kuram, mikro düzeyde bir kuramdır. Aktivite kuramı kişiler yaş aldıkça oluşan toplumsal yaşamlarındaki değişikliklere nasıl uyumlu olduklarını ve bu değişiklikleri nasıl tolere ettiklerini açıklamaktadır (Morgan ve Kunken 1998, Aktaran: Kalıncara 2004: 47).

Geri çekilme kuramının aksine aktivite kuramı, bireylerin faal oldukları kadar ile hayattan zevk alacağı fikrine dayanmaktadır. Bu kuram insanın kendisinin nasıl düşündüğünü, yapılan etkinliklere ya da elde edilen rollere bağlı olduğunu savunur. Kuram yaşlı bireyin hayatının önceki evrelerinde kazanılan rolleri ve hayat aktivitelerinin devam ettiğini düşünür. Bunun sebebi ise, yaşlı bireylerin daha önceki evrelerdeki gereksinimlere ve toplumsal değerlere sahip olarak hayatını sürdürmesidir (Kalıncara 2004: 47).

Yaşlılık olgusuna olumlu anlamda uyum sağlaması yönünde çalışmalarda bulunan bu kuramı, yaşlı bireylerin kaybolan rollerinin yerine yeni roller edinme ve toplumsal hayata katılarak sosyal yaşamlarını bu şekilde devam ettirme ihtiyacında buldukları ifade edilmektedir. Toplumsal hayata katılma yaşlı bireyin benlik duygusunu pekiştirmekte olup ve ayrıca birbirimizle gerçekleştirdiğimiz etkileşim kanalı ile meydana gelen toplumsal düzenin devam etmesine katkı sağlamaktadır (Morgan ve Kunkel 1998, Aktaran: Kalıncara 2004: 47).

Geri çekilme kuramı, sosyal gerontolojinin gelişiminde yüksek derecede etkili olmasına rağmen deneysel test ve tartışmalar bu kuramın zayıflıklarını ortaya koymuştur. Dolayısıyla geri çekilme kuramının zayıflığı, ona bir tepki olarak aktivite ve süreklilik kuramları gibi iki makro yaşlılık kuramını ortaya çıkarmıştır. Aktivite kuramı, normal ve başarılı yaşlanmanın, mümkün olduğu kadar orta yaştaki etkinliklerin ve davranışların korunmasını içerdiğini ifade edilmektedir.

Aktivite kuramı, etkinlik ve meşguliyetin başarılı yaşlılığa giden yolu gösterdiğini iddia eden bir kuramdır. Bu başarılı yaşlanmanın “onu kullan ya da kaybet” kavramsallaştırmasının toplumsal temelli bir açıklaması ve geri çekilmenin aynadaki görüntüsüdür; fakat eşit bir şekilde eleştirel ve yorumlayıcıdır.

Kuramın iki temel varsayımı vardır. Birincisi, yaşam doyumu ve manevi güç, toplumsal ağlara yüksek katılım ve sosyal bütünleşmedir. Başka bir ifadeyle bütünleşme ve etkinlikleri yüksek düzeyde olanlar, daha doyum sağlamış bireylerdir. İkincisi, emeklilik veya dulluk gibi rol kayıpları, yaşam doyumuyla ters olarak ilişkilidir ve telafi edici etkinliklerin bu kayıpların yerine geçmesiyle dengelenmesi beklenmektedir (Victor 2005 Aktaran: Şentürk 2018: 124-125).

Kuram, yaşlılıkla birlikte kalan zamanın kişinin aktifliğiyle “ başarılı yaşlanmayla” eş anlamlı olduğunu benimsemektedir. Yaşlılığı, yaşamın geri kalan kısmında yeni bir fırsat zamanı ve sorumluluk özgürlüğü olarak bakmaktadır. Burada belirleyici olan, bireyin takvimsel bir sürece dayalı olarak yaşın ilerlemesi değil; bu yaşlılık evresine nasıl vardığı ve bunu nasıl uyguladığıdır. Bazı yaşlı kadınların,

torunlarının bakımlarını üstlenmesi ya da torun bakım sorumluluğunu alması onların üçüncü kuşağa yönelmiş aktif rollerini vurgulamaktadır (Wray 2003 Aktaran: Şentürk 2018: 125). Belli bir yaşı geride bırakan kimse, hayata istediği rolleri üstlenerek ve istediği sorumlulukları sürdürerek devam etmesi insanın kendi elindedir. Yaşlı birey, eylemlerini sürdürecektir koşullara yöneldikçe yaşamdan kopması ve geri çekilmesi mümkün değildir (Şentürk 2018: 125).

Çok sayıda araştırma bulguları bu kuramın yapmış olduğu çalışmaları destekler niteliktedir. Çalışmalarda ortaya çıkan tablo ise, topluma sağlanan katılımın ve rollerin hepsi ruh sağlığına ve hayattan zevk almaya katkıda bulunduğunu göstermektedir. Kurama göre emeklilik döneminde de aktifliğin korunması önemlidir. Bu dönemde tüm rollerinden uzaklaşmak ve aktif bir yaşam sorumluluğunu bırakmak yaşlıyı mutsuzlaştırmaktadır. Yaşlılık döneminde de birey gençliğindeki gibi sosyal ilişkilerini korumalı, etkinliklere katılmalı ve rollerini yerine getirmede etkin olmalıdır (Tufan 2001 Aktaran: Şentürk 2018: 127).

1.4.3. Süreklilik Kuramı

Atchley tarafından geliştirilen süreklilik kuramı, yaşlanma sürecinde bireyin yaşam boyunca edindiği yaşam biçimini, tercihlerini ve alışkanlıklarını korumaya çalışacağını ve kişinin yaşlandıkça etkinliklerini bir değerlendirme süreci yaşayacağını ifade etmektedir. Bu kuram, bireyin değişen durumunu nasıl algıladığına göre uyum sağlamanın çeşitli yönlerde o zaman oluşabileceğini ileri sürmektedir.

Kurama göre, yaşlılık, süren yaşamın bir devamı olduğundan kişinin yaşlılığını belirleyen onun geçmişi ve önceki yaşamıdır. Kişinin çocukluk döneminde iyi bir sosyalleşme sürecinde geçmiş olması, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının yeterli bir şekilde karşılanmış olması, mutlu bir evlilik yapıp iyi bir yaşam olanaklarına sahip olmuş olması ve sağlık sorunu yaşamamasına neden olmayan çalışma düzenini elde etmesi onun daha uzun ve kaliteli bir yaşlılık süreci sürdürmesine olumlu bir etki bırakmaktadır (Şentürk 2018: 130).

Sürekli kuramı, yaşlılık döneminde bazı rollerle toplumsal ilişkinin kesintiye uğraması ve bazı rollerle başarının devam etmesine dayanmaktadır. Yaşlı birey kaybolan rollerinin yerine yenilerini meydana getirerek veya farklılarını eklemeyerek yaşamını sürdürmekte veya var olan koşullarına uyum sağlamaktadır. Bu kuramın özellikle üzerinde durduğu nokta başarılı yaşlanmaktır(Kalınkara 2016a: 37).

1.4.4. Toplumsal Rol Kuramı

Doğduğu andan itibaren yaşamını sürdürdüğü çevre koşulları, insanın yaşamını belirli bir şekilde yön verir. Kendisinden önce dünyaya gelenlerin oluşturduğu kültürel sistem, aralarına yeni katılanlara bazı rol ve görevleri hazırlamaktadır. Sosyalleşme birlikte birey, bu rollerini kavrayarak kendi yaşamına uygular.

Rol kuramına göre, kişi belli bir yaşa yaklaştığında yaşın gerektirdiği tutum ve davranışları yerine getirmektedir. Toplum, üyelerinin yaşlarına uygun davranacakları bir norm belirlemektedir ve kişi de bunu topluma hazırlık yaptığı dönemde öğrenerek yaşamı içerisinde uygulamaktadır (Şentürk 2018: 131-132).

Bireyler hayatlarında, öğrenci, anne, eş, evlat, iş kadını, büyükanne gibi çeşitli rollere sahiptir. Bu roller, bir insanı sosyal bir birey olarak tanımlar ve benlik saygısının temelini oluşturur. Roller, bireylerin kim olduğunu, kendi hakkındaki görüşlerini belirler ve davranışlarını etkilemektedir.

Yaş tümüyle bireylerin toplumsal rol beklentilerini farklılaştırmaktadır. Bunun ile birlikte ortaya çıkan anlamları da belirlemektedir. Örneğin, toplum içerisinde 35 yaşında anneden farklı, 80 yaşındaki anneden çok ayrı ve farklı roller beklemektedir (Hooyman ve Kıyak 2002 Aktaran: Akçay 2011: 30-31).

Yaşlı bireyler, yaşlılığın başlamasıyla birlikte yeni toplumsal roller öğrenirler ve bunlarla toplumsallaşırlar. Anı zamanda yaşlı bireyler rol kayıplarıyla baş etmeyi de öğrenmeye çalışırlar. Örneğin, eşin ölümü ve emekli rolleri gibi. Bu kayıplar, sosyal

kimlikte ve kişinin özsaygısında olumsuz birtakım durumlara yol açabilir. Yaşlı kişiler rol kesintileriyle de karşılaşabilir (Akçay 2011: 31).

Yaşlı bireyler çeşitli rol ikilemine düşebilirler: Daha önceki sosyal rollerini kaybeden yaşlı birey yeni roller edinmeye çabalar. Bireyin yaşı ilerledikçe rol kaybı yaşaması beklenen bir durumdur (Eddington ve Shuman 2005 Aktaran: Akçay 2011: 32).

Toplumsal rol kuramı bir dizi kurallar, düzenlemeler ve rollerin var olduğunu ve kişi yaşlandıkça sahip olduğu sosyal rollerin sayısında bir değişim olacağını ileri sürmektedir. Yaşlılık bir toplumsal statüdür ve yaşlının bu statüsüne karşılık gelen birtakım rolleri vardır. Örneğin, ekonomik etkinlikler ve finansal bağımsızlık üzerine kurulu bir toplumda emekli birine küçük bir statü verilir (Victor 2005 Aktaran: Şentürk 2018: 133-134).

1.4.5. Modernleşme Kuramı

Bu kuram, toplumlar modernleştikçe yaşlı bireylerin toplumda bulunduğu yerde bir gerileme meydana geldiği ileri sürülmektedir. Yaşlı bireylerin toplumsal statüsü, avcılık ve toplayıcılıkla geçimlerini sağlayan toplumlarda düşük olmaktadır. Fakat yerleşik yaşam ile birlikte tarımla geçimini sağlayan tarım toplumunda yaşlı bireyin toplumsal statüsünde dikkat çeken bir yükselme görülmektedir. Çünkü tarım toplumlarında yaşlı birey toprağı kendi kontrollerinde tutmaktadır. Toprağın sahibi olmak tarım toplumunda bir güç olarak görülmüş ve bu nedenden dolayı yaşlıların statüsü yüksek olarak karşımıza çıkmaktadır(Moody 1998 Aktaran: Kalınkara 2004c: 49-50).

Sanayileşme ve teknolojinin ilerlemesi sonucu toplumların modernleşmesi ile birlikte yaşlı bireylere verilen değerin azaldığı ileri sürülmektedir. Modernleşme kuramına baktığımızda, yaşlı bireylerin toplumsal rolünün ve statüsünün teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler ile birlikte ters bir orantı ile ilişki olduğunu ifade etmektedir. Kentleşme ve toplumsal hareketlilik gibi etkenler ailelerin giderek küçülmesine ve ailelerin parçalanmasına neden olmaktadır(Kalınkara 2004c: 50).

Modernleşme teorisinin temel tezi, “toplum kırsaldan sanayiye doğru hareket ettikçe yaşlıların durumu kötüleşir, kentleşme ve endüstrileşmenin birleşmesi geniş aileye zarar verir ve toplumun temel birimi olarak çekirdek aile ile geniş ailenin yerini değiştirir ve yaşlı insanları hem aile hem toplumdan soyutlar niteliktedir” (Şentürk 2018: 137).

Toplumda sanayileşmenin yaşanması ile birlikte ve çocuğu merkeze alan eğitim gibi bir toplumun ekonomik gelişmesine katkıda bulunan toplumsal değişimler, yaşlı bireylerin becerilerini gereksiz hale getirir ve yaşlı bireyleri, toplumun işlerliği açısından daha az gerekli görür. Bu konuda yapılan araştırmalardan bazılarında, modernleşmenin anahtar öğelerinin farklı toplumlardaki yaşlı bireylerin gerileyen statüsü ile büyük oranda ilişkili olduğu saptanmıştır (Morgan ve Kunkel Aktaran: Kalıncara 2004c: 50).

Bu söylemler beraberinde zıt bir görüşün gelişmesine yol açmıştır. Sanayi öncesi toplumlarda yüceltilen yaşlılar, sanayi toplumlarında düşük bir statüye tabii tutulmuştur. Bu neden dolayı modernleşme kuramı yaygın olarak eleştirilmektedir. İlkel, antik ve modern toplumlarda yaşlı bireyler farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Bazen terk edilen yaşlı insan, bazen de gücü elinde bulunduran ve güç sahibi olma konumundadır (Kalıncara 2016b: 35).

Yaşam süresinin uzaması ile birlikte daha fazla kişi yaşlılık dönemini görmektedir. Yaşlı bireyler, toplam nüfus içerisinde fazlaca bir orana sahiptir. Bunun yanı sıra, yaşlı bireyin başarısına verilen önem azalmıştır. Çünkü yaşlılık kavramı bilinen durum haline gelmiştir. Belki de, yaşlılığın belirgin bir tanımının olmamasıdır. Çünkü bütün yaşam dönemi 21. Yüzyıldaki yaşlılığı ön görülemeyecek şekilde etkileyecek biçimde değiştirmiştir (Kalıncara 2016b: 36).

1.4.6. Çatışmacı Kuram

Bu kuram başlıca toplumsal kurumların, yaşlı bireyler için hazırlanılmış bağımlılık oluşturacak yöntemleri yorumlar. Toplum için emekliliğın yararlarını ele almak yerine, yaşlılığın politik ekonomisi emekliliğın neden olduğu ve bu düzenlemelerinin ödüllerini kimin aldığını sorgular. Bu kuram bize neden emekli olmak istediğimizi, neden mesleklerin, başka kişilerin iş gücüne girmesini sağlamak için bazı insanlardan alındığını sormaktadır(Morgan ve Kunkel 1998 Aktaran: Kalınkara 2004a: 51). Yaşlılığın politik ekonomisi, bu yaklaşımı benimseyen bir kuramın örneğini oluşturmaktadır. Çoğumuz emekliliğın bizim için faydalı olduğunu, emekli olmak istediğimizi, bunu hak ettiğimizi, gençler için iş alanlarının açılmasında emekliliğın iyi bir yol olduğunu ifade etmektedir. Çatışmacı kuramı vurguları açısından temel de makro düzeyde bir kuram olduğu için toplumsal düzenlemeler üzerinde durmaktadır (Kalınkara 2016: 40).

Çatışmacı kuramın yaşlılık açıklamalarında veya gerontolojideki karşılığı politik ekonomi kuramı ve yaş tabakalaşması kuramlarıdır. Başka bir ifadeyle, çatışmacı kuramın savunuları gerontolojideki politik ekonomi kuram ve yaş tabakalaşması kuramlarına temel olmaktadır (şentürk 2018: 140).

1.4.7. Sembolik Etkileşimci Kuram

Sembolik etkileşimci kuram, bireylerle toplum arasında karşılıklı bağımlılık üzerinde odaklaşan mikro düzeydedir. Bireyler, başkalarından aldıkları dnt temel olarak bir benlik duygusu geliştirmektedir. Kişiler kendileri başkalarının rolüne bürünerek davranışlarının başkaları tarafından nasıl grldğini anlamaya çalışırlar.

Sembolik etkileşim kuramınının temel kavramlarından biri de anlamdır. Anlam sembollerle yükü olduğu için bu karmaşık sembol sistemlerinin nasıl paylaşıldığı fikri büyük önem kazanır (Kalınkara 2016: 40-41).

Ortak bir anlamı olan sembollerin, birlikte yaşayarak ve insanların birbirlerinin farkına vararak yaşamaları ile oluşur. Böylelikle insanların birbiri ile olan iletişiminin kolay kurulmasını ve insanların birbirlerini anlamalarını sağlamaktadır. Oluşan anlamların hem ortamla hem de diğer bireylerle etkileşime girilerek meydana gelir(Kalınkara 2004: 52).

Sembolik etkileşimcilere göre, temel olarak bireyler arasındaki etkileşim, karşılıklı alış verişidir. Başkalarıyla etkileşimde bulunan kimse, kesintisiz olarak o konumda ne tür bir davranışın uygun ve makul olduğunu ve diğerlerinin niyetini nasıl yorumlayacağı hakkında “ip uçları” ‘na bakarak kendini uygun hale getirir (Giddens 2000 Aktaran: Şentürk 2016: 148).

Sembolik etkileşimcilik, insan davranışının, tanımlamalar ve anlamlar tarafından etkilendiğini ve diğerleriyle sembolik etkileşimleri ile sürdüğünü ifade eder. Kimliğimizin ve benliğimizin sosyal etkileşim tarafından belirlendiğini ileri sürer. Benlik algısının ve özsaygının bizim başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğimiz ile geliştiğini ifade eder (Knox, Mooney ve Schacht 2000 Aktaran: Akçay 2011: 57).

1.4.8. Alış Veriş Kuramı

Alış veriş kuramı, toplumsal davranışları değişen maddi ve maddi olmayan mal ve hizmetlerin etkisiyle açıklayan Mauss’un yapmış olduğu birtakım çalışmalarında da görülmektedir. Mauss’a göre etkileşim, maddi ve maddi olmayan mal ve hizmetlerin kişiler arasında karşılıklı olarak alış verişleriyle meydana gelmektedir.

Yaşlıların neden bazı tutum ve davranışları öne çıkardıklarını, neden toplumun belli bir kesimiyle ilişkilerini azaltırken diğer kesimine yöneldiklerini, günlük yaşantılarında nelerin merkezi rol konumunda olduğu üzerinde durur ve açıklar (Şentürk 2016: 147).

Günlük yaşamda yaşlıların, kendileri gibi yaşlılarla daha çok temasa geçtiği ya da tercihlerini bu yönde kullandığı, diğer dünya hazırlıklarına daha çok yöneldiği,

eskisi kadar gündelik olaylara kişisel görüşlerini dile getirmediği gözlenmektedir. Kuram, buradaki değişimi o yaş grubundakilerin sahip oldukları kaynaklar ile elde etmek istedikleri yarar arasındaki denge ile ifade açıklamaktadır (Şentürk 2016: 158).

Bu kuram bir açıdan yaşının aile bireyleri ile bir arada yaşaması ile ortaya çıkmıştır. Bireylerin kendi çıkarları doğrultusunda kendi motivasyonlarını elde ettikleri ifade edilmektedir. Burada önemli olan nokta ödüllerin dağıtımı ve ödüllerin motivasyona yol açmasıdır. Bu tanımlara ilişkin olarak aile bireylerinin birbirlerine sağladıkları kaynaklar karşılıklılık ilkesi etrafında alışverişe konu oluşturur (Klein ve White 1996 Aktaran: Kalıncı 2004: 52).

1.4.9. Alt Kültür Kuramı

Arnold Rose adlı kişi tarafından oluşturulan kuram, geri çekilme ve etkinlik kuramı ile birçok özelliği benzer. Bir alt kültür, bir toplumun üyelerinin kendi aralarında diğer kategorideki kişilerle olduğundan daha fazla etkileşim kurduklarında meydana çıkar.

Altkültürler, iki olası durum gerçekleştiğinde meydana gelir: Birincisi, toplum üyelerinin birbiriyle olan olumlu yöndeki yakınlıklarının olması, aynı ilgi ve problemleri paylaşması veya uzun süreli, güçlü arkadaşlık ve dostluklara, ortak geçmiş ve ilgilerden oluşan bir ilişkiye sahip olması durumunda. İkincisi, daha geniş grupta olan etkileşimden dışlandıklarında ve büyük gruptan ayrı ele alındıklarında. Yaşlı bireyler alt kültürün her iki koşuluna da tabi olmaktadır. Yaşlı kişiler, ortak ilgi ve rol değişiklerini, beklentileri paylaşır ve gençler tarafından soyutlanırlar (Akçay 2011: 58).

Bu kurama göre, bir insanın kademe kademe yaşlanmasından ve toplumun genelinde bazı toplumsal rolleri yerine getirmesini sürdürmesidir. Bir yaşının diğer yaşlılara göre, yaşlılık altkültürüne girmesi farklılıklar gösterebilir.

Örneğin, toplumda yaşlı bireyler arasında daha iyi bir eğitim görmüş ve maddi durumu yerinde olan ile daha az eğitim almış ve maddi durumu iyi olmayan yaşlı bireylere göre daha fazla toplum içerisinde ve sosyal yaşamda yer edinmekte olup, yaşlı altkültürüne az girmektedir(Akçay 2011: 59).

Alt kültür kuramı, yaşlanan insanların, toplum içinde kendi yaşlarına yakın bir grupla daha çok diyaloga geçtiği, geri kalan insanlarla ilişkilerini sınırladığı görüşünü savunur. Kurama göre, yaşlı bireyler kendi aralarında oluşturdukları bağla, farklı bir yaşam ve kültür sürdürmektedir (Şentürk 2018: 165).

“Yaşlılık alt kültür” ünün çift yönü vardır. Bir taraftan yaşlılar, gençlerin içinden geçtiği ve ilişkilerinin şekillendirdiği çağın özelliklerine yabancı olmaları nedeniyle kendilerini gençlerden uzaklaştırırken, diğer taraftan toplum yine içinden geçtiği çağın bir özelliği olarak yaşlıyı kendi halkasının dışında tutmaktadır. Örneğin, bilişim alanındaki üst düzey ilerlemeler, gençlerin gündelik yaşamını bu teknolojiyle donatmalarına, bilişim teknolojilerini yeteri kadar kullanma becerisi geliştiremeyen yaşlı bireyler gündelik hayatlarında bu teknolojiyle bütünleşmiş gençlerle ortak yaşam alanı kurmakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle yaşlı bireyler, kendilerini anlayan ve kendileri gibi yaşayan diğer yaşlı bireylerle bir arada olup vakit geçirmeyi istemektedirler (Kaygusuz 2008 Aktaran: Şentürk 2018: 166).

1.4.10. Yaş Tabakalaşması Kuramı

Yaş tabakalaşması kuramının entelektüel kökleri, yapısal işlevselciliğe uzanmaktadır. Makro düzey kuramlarından biri olan yaş tabakalaşması kuramı, toplumsal yaş yapısının, rolleri, yaşam doyumunu ve benliği etkilediği inancı üzerine inşa edilmiş kuramsal bir bakış açısıdır.

Yaş tabakalaşma kuramı, yaşlanma süreci ve toplumdaki yaşlı bireylerin yaş tabakalaşması üzerindeki etkisini ve rolünü ortaya koymaktadır. Kuram, emeklilik politikası gibi sosyal yapıların bireysel yaşam üzerindeki etkisini ve rolünü görür;

bireysel yaşama yön veren emeklilik politikası gibi sosyal yapıların değişimini konu alır (Akçay 2011: 63-64).

Yaş tabakalaşması kuramı, rol dağıtım değişkeni ve tanımlayıcısı olarak kronolojik yaşı esas almaktadır. Üç ana konu, yaş tabakalaşması kuramında ele alınmaktadır: birincisi, yaşı anlamı ve belirli bir sosyal grup içerisinde yaşı konumu, ikincisi, yaşı bu sosyal tanımlamaları nedeniyle yaşam döngüsünde bireyin yaşadığı geçişler ve üçüncüsü, bireyler arasında rollerin paylaşımını yapan mekanizma (Şentürk 2018: 144).

Yaş tabakalaşması sistemi içinde rollerin yaşa göre sınıflandırılması, yaş ayrımları toplum da eşitsizliklere neden olur. Yaş grupları, baskın toplumsal değerler anlamında toplumda ve kendileri tarafından değerlendirilir. Yaş grupları arasından farklı rol değerlendirilmelerinin olması eşit olmayan güç ve prestije zemin hazırlayacaktır. Böylece toplum yaşlıların bilgeliğine ve deneyimlerine değer verdiğinde ve deneyimlerden faydalanarak roller üstlenmelerine izin verdiğinde o zaman yaşlılar saygı duyulan bir konum elde etmektedir (Şentürk 2018: 145).

Kuramda, toplumların yaşama imkanlarını yaşı baz alarak eşit dağıtmadığı konusu ele alınmaktadır. Değişen toplum ve dönemlerde, bazı hak ve imkânların belli bir yaş grubuna özgü olarak tanımlanması, yaş bağlamında bir eşitsizlik oluşturmaktadır. Emeklilik yaşının 65 olarak belirlenmesi, yaş açısından bir eşitsizliği ortaya koymaktadır (Şentürk 2018: 146-147).

Bu kurama göre, nüfus grupları toplumsal tabakalar gibi genç, yetişkin ve yaşlı olarak tabakalara ayrılmaktadır. Yaş tabakalaşma kuramı, sadece yaşlılara değil, tüm yaş tabakalarının birbiriyle ve kendi içlerindeki ilişkileriyle konu almaktadır. Bu kuramın temel varsayımına göre yaş evrensel bir ilke olup, roller, haklar, öncelikler tabakalar arasında dağıtılmıştır (Hooyman ve Kıyak 2005 Aktaran: Bacanlı ve Işık Terzi 2013: 371-372).

1.4.11. Etiketleme Kuramı

Etiketleme kuramı, bir kişiye toplum içinde atfedilen etiketlerin o kişinin hayatında önemli bir etkisinin olduğu ifade edilmektedir. Kurama göre kişilere ilişkin üretilen etiketler, sık sık kendini gerçekleştiren kehanetler şeklinde meydana gelirler. Örneğin bir çocuk, ebeveynleri tarafından devamlı olarak “aptal” olarak seslenilirse, o çocuk, özgüveni düşük, ikili ilişkilerden okul başarısına kadar birçok alanda başarısız olmaya eğilim göstermektedir (Zastrow 2015 Aktaran: Şentürk 2018: 151).

Kuram insanların kendi sosyal ortamlarında diğer insanlarla etkileşimlerinin sonucunda kendi benliklerini elde ettiği düşüncesi üzerine kurulmuştur. Kendimizi diğer insanların bize karşı tepkilerine ve davranışlarına göre tanımlama yaparız (Hooyman ve Kıyak 2002 Aktaran: Akçay 2011: 60).

“Yaşlı” veya “yaşlılık”, bir toplumsal tanımlama ve etiketleme şeklidir. Yaşı ilerleyen, emekliye ayrılan, aktif yaşamdan elini çeken kişi için toplum, bu kavramı ifade eder. Yaşlı etiketleme süreciyle birey, toplumda daha önce bu nitelendirmeye girmiş olan bireylerin yaşama tarzı ve alışkanlıklarını öğrenip ona göre yaşamını devam ettirmektedir. Bu genellemeye bağlı olarak yaşlı kişiye hareket etme, algılama, kendini geliştirme gücü azalmış “bunak” imgesiyle yaklaşmaktadır (Şentürk 2018: 152).

1.4.12. Eleştirel Kuram

Eleştirel kurama göre, yaşlanma tecrübesi geçmiş yaşantıları, kültürel yapı, sosyo-ekonomik durum, toplum içerisinde bulunduğu sosyal grup gibi birçok güç tarafından şekillendirilir. Yaşam süresince oldukça dinamik ve çok yönlü rol türleri ve rol değişimleri mevcuttur. Yaşamın başından sonuna kadar gelişiriz ve değişme gösteririz (Akçay 2011: 74).

Atchley’e göre emeklilik, hayat akışı içinde özgür bir bölüm olarak görülmeli; fakat bu, emekliliğin zorunlu bir biçimde yaptırıldığı ve emeklilerin emre amade nüfus olarak görüldüğü toplumlarda başarıya ulaşmak mümkün değildir (Akçay 2011: 75).

1.4.13. Feminist Kuram

Toplumsal cinsiyet, gerontolojinin alanına yeni girmiştir. Yakın bir tarihe kadar, yaşlılık konusu bir bütün olarak ve cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurulmadan araştırma konusu olmuştur (Wray 2003 Aktaran: Şentürk 2018: 160). Kuramın, kadın gerçeğine odaklanması, gerontoloji içerisinde kadın çalışmalarına yönelimler biçimde yansımıştır. Farklı dönem, toplum ve kültürdeki yaşlı kadın hikayeleri üzerinde çalışmalar, gerontoloji biliminin içerisinde yerini bulmuştur (Şentürk 2018: 160-161).

Yaşlanma sürecinde, erkek kadından daha sağlıklı ve rahat bir hayat devam ettirmektedir. Bu bağlamda yaşlılık sorunlarında ve çalışmalarında bir "cinsiyetleştirme" söz konusudur. Yaşlılık sosyoloji çalışmaları çok yakın bir tarihe kadar erkek yaşlıların sorunlarına ağırlık verilmiştir. Günümüze baktığımızda, bu "cinsiyetleştirme" eyleminde bir kırılma gerçekleştirilerek kadın ve erkek arasındaki dezavantaj farkları, ekonomik, sosyal ve siyasal kaynaklara erişim noktasındaki farklılıklara doğru bir ilgi artmaktadır. Feminist kuram, kadın ve erkek yaşının yaşam kalitesindeki farklılığı, sosyo- kültürel bir olgu olarak bakmaktadır. Gelişim psikoloğu David Gutmann, postmodern toplumsal aşamada yaşlılar arasında erkek egemenliğinin azaldığını ileri sürmüştür. Bu nedenden dolayı, yaşlılığın "cinsiyetsizleştirilmesi" ortaya çıkmıştır (Russell 2007 Aktaran: Şentürk 2018:161).

Özetle feminist kuramın yaşlılığına ilişkin değerlendirmelerinde yaşlı kadınların yaşadıkları sorunlar ortaya çıkmıştır. Ataerkil bir yapıya bağlı olarak geçmiş yıllarda kadına yönelik eşitsizliklerin yaşlılık döneminde etkisini göstermiştir (Şentürk 2018: 162).

II. BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA YAŞLILIK

Türkiye'de yaşadığımız toplumsal yapıda yaşlı birey olarak kabul edilen altmış beş yaş ve üzerindeki nüfus, diğer yaş aralığındaki nüfuslara göre daha yüksek hızda artış meydana gelmiştir. Türkiye, yaşlı nüfusa sahip olmasının yanında aynı zamanda diğer ülkelere göre genç bir nüfus yapısına sahiptir. Fakat her geçen yıl yaşlı sayısı bir önceki yıla göre yükselme göstermektedir.

Türkiye'de yaşlı nüfus oranı son beş yılda %16 artma göstermiştir.

Altmış beş yaşında olup ve altmış beş üstünde olan kişi sayısı 2014 yılında 6 milyon 192 bin 962 kişi iken son beş yılda %16 artarak 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 kişi oldu. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2014 yılında %8 iken, 2018 yılında %8,8'e kadar yükseldi. Yaşlı nüfusun 2018 yılında %44,1'ini erkek nüfus, %55,9'unu kadın nüfus oluşturmaktadır.

Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10,2, 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı tahmin ediliyor.

Yaşlı nüfus yaş grubuna göre incelendiğinde, 2014 yılında yaşlı nüfusun %60,9'u 65-74 grubunda, %31,4'ü 75-84 yaş grubunda ve %7,7'si 85 ve daha üstü yaş grubunda iken, 2018 yılında %62,2'si 65-74 yaş grubunda, %28,6'sı 75-84 yaş grubunda ve %9,2'si 85 ve daha yukarı yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 2.1: Cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 1935- 2080

	Yaşlı nüfus			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içinde oranı		
				%		
Yıl	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1935	628 041	278 846	349 195	3,9	3,5	4,2
1940	629 859	271 421	358 438	3,5	3,1	4,0
1945	626 543	256 683	369 860	3,3	2,7	4,0
1950	690 662	272 760	417 902	3,3	2,7	4,0
1955	822 408	320 704	501 704	3,4	2,6	4,2
1960	978 732	388 087	590 645	3,5	2,7	4,3
1965	1 242 525	530 004	712 521	4,0	3,3	4,6
1970	1 565 696	707 807	857 889	4,4	3,9	4,9
1975	1 853 251	850 652	1 002 599	4,6	4,1	5,1
1980	2 113 247	955 360	1 157 887	4,7	4,2	5,3
1985	2 125 908	955 042	1 170 866	4,2	3,7	4,7
1990	2 417 363	1 091 142	1 326 221	4,3	3,8	4,8
2000	4 350 190	1 887 904	2 462 286	6,7	5,8	7,6
2007	5 000 175	2 150 103	2 850 072	7,1	6,1	8,1
2008	4 893 423	2 139 481	2 753 942	6,8	6,0	7,7
2009	5 083 414	2 222 764	2 860 650	7,0	6,1	7,9
2010	5 327 736	2 331 029	2 996 707	7,2	6,3	8,2
2011	5 490 715	2 397 925	3 092 790	7,3	6,4	8,3
2012	5 682 003	2 473 913	3 208 090	7,5	6,5	8,5
2013	5 891 694	2 561 074	3 330 620	7,7	6,7	8,7
2014	6 192 962	2 699 423	3 493 539	8,0	6,9	9,0
2015	6 495 239	2 843 442	3 651 797	8,2	7,2	9,3
2016	6 651 503	2 919 392	3 732 111	8,3	7,3	9,4
2017	6 895 385	3 033 433	3 861 952	8,5	7,5	9,6
2018	7 186 204	3 170 132	4 016 072	8,8	7,7	9,8
2023(1)	8 867 951	3 964 105	4 903 845	10,2	9,1	11,3
2030(1)	12 066 092	5 459 819	6 606 272	12,9	11,7	14,2
2040(1)	16 373 971	7 451 781	8 922 190	16,3	14,9	17,7
2060(1)	24 242 787	11 024 497	13 218 290	22,6	20,7	24,5
2080(1)	27 413 359	12 556 365	14 856 994	25,6	23,6	27,5

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2018

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1935-1990

TÜİK, Nüfus Tahminleri, 2000

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2007-2018

TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2023-2080

Tablo da görülen 1935 yılından 2018 yılına kadar yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus oranları ile 2023, 2030, 2040, 2060 ve 2080 yıllarındaki tahmin edilen yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus oranları yer almıştır. Toplam nüfus içinde yaşlı nüfus oranı 1935'ten günümüze kadar yaklaşık 2,3 kat artış göstermiştir.

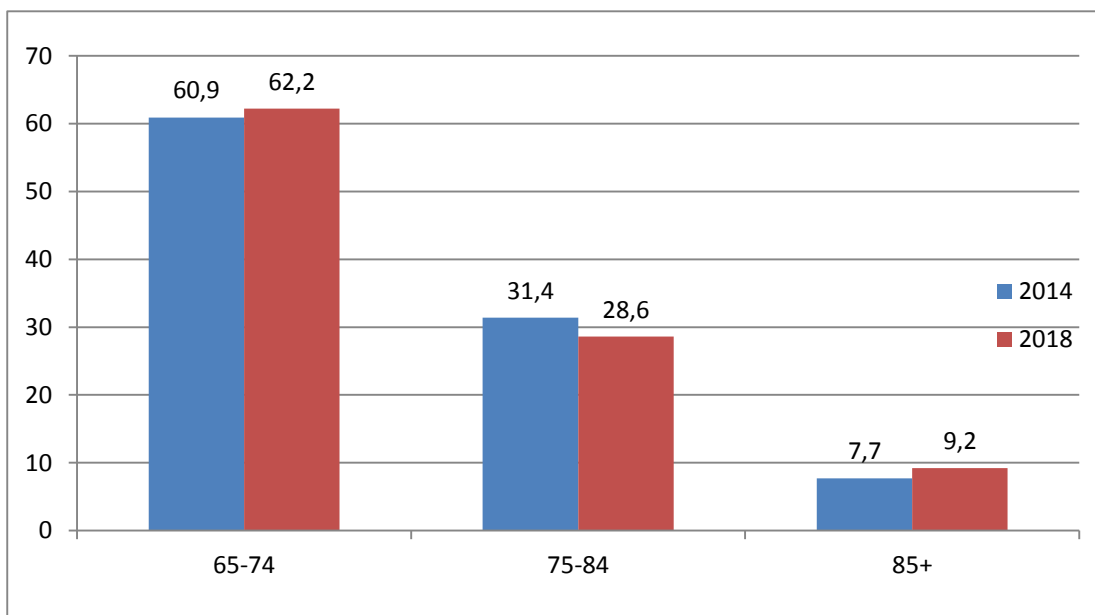
Tablo 2.2: Yaş grubu ve cinsiyete göre tek kişilik hane halklarında yaşayan yaşlı (65+ yaş) nüfus, 2009-2017

YIL	Toplam yaşlı nüfus			Tek kişilik hanehalklarında yaşayan yaşlı nüfus		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2009	5.083.414	2.222.764	2.860.650	750.924	166.827	584.097
2010	5.327.736	2.331.029	2.996.707	816.055	183.626	632.429
2011	5.490.715	2.397.925	3.092.790	868.635	197.749	670.886
2012	5.682.003	2.473.913	3.208.090	935.332	211.572	723.760
2013	5.891.694	2.561.074	3.330.620	1.000.037	226.606	773.431
2014	6.192.962	2.699.423	3.493.539	1.073.367	245.148	828.219
2015	6.495.239	2.843.442	3.651.797	1.143.255	263.263	879.992
2016	6.651.503	2.919.392	3.732.111	1.192.610	278.212	914.398
2017	6.895.385	3.033.433	3.861.952	1.243.186	293.211	949.975

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2009-2017 (ailevesosyal.gov.tr/bueltlen-haziran2019-son.pdf erişim tarihi: 29.08.2019).

Ailede yaşamını devam ettiren yaşlı nüfusun her yıl giderek arttığını görülmektedir. 2017 yılında toplam yaşlı nüfus içerisinde tek kişilik hanehalklarında yaşayan yaşlıların oranı %18'ni oluşturmaktadır. Aile içerisinde yaşayan 1.243.186 yaşlının %76,4'ü kadın olmaktadır ve %23,6'sı erkektir (https://ailevecalisma.gov.tr/media/11564/eyhgm_bueltlen_temmuz2019.pdf erişim tarihi: 29.08.2019).

Grafik 2.1: Türkiye'deki yaş grubuna göre yaşlı nüfus oranı, 2014,2018 (Tuik 2018)

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi,2014,2018. (Tuik (2019) Haber Bülteni İstatistiklerle Yaşlılar,2018)

Türkiye’de yaşlılıkla birlikte, ileri yaşlı sayı ve oranı da artmaktadır. 2014 ve 2016 yılları arasında Türkiye’deki yaşlı oranının verildiği grafikte de görüldüğü gibi ileri yaşlı olarak tanımlanan 85 üzeri oranı 2014 ile 2018 arasında %7,7’den % 9,2’ye doğru bir artış göstermiştir. Artan yaşlı oranı, ileri yaşlılıkla birlikte ülkede beklenen yaşam süresi de uzamaktadır(Şentürk 2018: 258).

Kişi 65 yaşına geldiğinde yaşaması beklenen ortalama ömrü 17,7 yıl olmuştur.

Tablodaki verilere baktığımızda, 2015-2017 yılları arasındaki elde edilen veriler ışığında, Türkiye genelinde doğuştan beklenen hayat süresi 78 senedir. Erkek bireyler için 75,3 senedir ve kadınlar bireyler için 80,8 sene olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel bir değerlendirme yaptığımızda kadın bireyler erkek bireylerden daha uzun bir zaman yaşamaktadır. Bunun ile birlikte doğuştan beklenen yaşam süresi farkı 5,5 senedir.

Türkiye’de altmış beş yaşında olan bir bireyin hayat süresi ortalama olarak 17,7 sene olmuştur. Erkek bireyler için bu süre 16 yıl olmuştur. Kadınlar bireyler için 19,2 senedir. Yani, altmış beş yaşında olan kadın bireylerin erkek bireylerden ortalama olarak 3,2 sene daha fazla yaşayacağı öngörülmektedir. Yaşamdan beklenen süre 75 yaşına 10,7 yıldır ve 85 yaşında 5,9 yıl şeklindedir (https://ailevecalisma.gov.tr/media/11564/eyhgm_buelten_temmuz2019.pdf erişim tarihi: 29.08.2019).

Tablo 2.3: Türkiye’de yaş ve cinsiyete göre yaşamdan beklenen hayat süresi, 2015-2017 (Tuik 2018) (Yıl)

Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
0	78	75,3	80,8
65	17,7	16	19,2
70	14	12,6	15,2
75	10,7	9,6	11,6
80	8	7,1	8,6
85	5,9	5,1	6,3

Kaynak: TÜİK, Hayat Tabloları, 2015-2017

Toplumların modernleşmesi ile birlikte ortaya çıkan demografik gelişmeler ve bunların toplumsal yankıları batılı toplumlarda tartışılan bir konudur. Yaşlanma ve yaşlılık kavramlarının siyasi, ekonomik ve bilimsel gündemi belirlemesinin ana sebebi birtakım nüfussal alandaki ilerlemelerdir. Yaşlı bireylerin nüfus içerisinde sayıları giderek çoğalması ile meydana gelen değişimlerle medyada ve siyasette yapılan tartışmalar, sanayi ülkelerinin son yıllarında gündemine yer edinmiştir. Ülkemizde ise, durum tam tersidir. Hâlbuki toplumun modernleşmesi ile birlikte meydana gelen ilerlemeler ve gelişmeler toplumumuzun giderek yaşlanmasına sebep olmuştur(Tufan, 2003: 30).

Dünya Sağlık Örgütü'nün hazırlamış olduğu 2015 raporunda, nüfusun yaşlanmasına ilişkin 2 sebepten söz etmiştir. Bunlardan 1'inci, tüm ülkelerde yaşam süresinin uzuyor olmasıdır. Yaşam süresinin uzaması ile birlikte yaşlı nüfusun sağ olmasını göstermektedir ve aynı zamanda daha çok bireylerin genç yaşlardaki sağ olmasını da göstermektedir. Sanayileşme ile birlikte gelişen dünyada ekonomik ve sosyal anlamda gelişmelerin ve ilerlemelerin katkıları da bulunmaktadır. Nüfusun yaşlı bir yapıya sahip olmasının diğer bir sebebi ise doğumlarda gözle görülen bir düşüşün yaşanmasıdır. Korunma yöntemlerinin artması, buna ulaşma imkanların giderek çoğalması ve toplumda kadın ve erkek rollerinin değişim göstermesi ile birlikte doğum oranlarında azalma görülmüştür.

20. yüzyılda dünyada ve Türkiye'de aynı zamanda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlı bireylerin sayısında bir artış meydana gelmiştir. Ekonomik anlamda gelir düzeyi orta ve düşük olan ülkelerde yaşlı bireylerin sayılarında artış görülmektedir. Bu durum, gençlik ve çocukluk döneminde ölüm oranlarında, gerçekleşen doğumlarda ve bazı bulaşıcı hastalıklar sebebiyle ölümlerin azalması sonucunu karşımıza çıkartmaktadır. Gelir seviyesi yüksek olan ülkelerde yaşlıların nüfustaki artışının en temel sebebi ise, yaşamdan beklenen sürenin uzun olması ile yaşlı bireylerde ölenlerin sayısında azalma görülmesidir (Samancı-Tekin ve Kara 2018: 222).

Tüm dünya her geçen sene yaşlanmaktadır. Doğumlardaki oranlara baktığımızda meydana gelen azalmalar ile birlikte bireylerin hayatlarındaki iyileşmeler sonucunda

insan ömrünün uzaması yaşlı bireylerin genel nüfus içerisinde artışı görülmektedir. 1970-2025 yılları arasında çeşitli tahminlerde bulunan Dünya Sağlık Örgütü şunu ifade etmiştir; beklenmekte olan yaşlı birey oranı %22,3 ile 624 milyon olarak hesaplanmıştır.

2025 yılında ise yaşlı nüfusun %80'nin gelişmekte olan ülkelerde olacağı öne sürülmüştür. Ayrıca 2025 yılında yaşlı bireylerin genel nüfus içerisindeki sayısı 841 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir(Beğer ve Yavuzer http://www.klinikgelisim.org.tr/kg_25_3/1.pdf 21.07.2019 tarihinde erişildi).

Tüm dünyada akademik anlamda yapılan çeşitli çalışmalara baktığımızda, yaşlı bireylerde kadın ve erkek için ölüm sebebinin karşımıza sıkça çıkan sebebi bulaşıcı hastalıklardan kaynaklı olmayan hastalıkların olduğu tespit edilmiştir. Yaşlı kişilerde görülen fiziksel sağlık problemlerinden biri hipertansiyondur. Batılı gelişmiş ülkelerin genelinde ölüm sonuçlarına baktığımızda ise, yaşlı bireyler kanser sebebiyle yaşamları son bulmaktadır. Psikolojik rahatsızlıkların başında bunama(demans), depresyon, alkol alımı ve intihar teşebbüsünde bulunmak vardır.

Ülkemizde ise yapılan akademik çalışmalarda yaşlı bireylerde sıkça rastlanan hastalıklardan en başta yüksek tansiyon(hipertansiyon) sonrasında kalp yetersizliği ve diyabet(şeker hastalığı) gibi rahatsızlıklar görülmektedir. Türkiye'de ölüm nedenleri arasında karşımıza çıkan hastalıklar kanserin araştırması yapılmıştır. En çok görülen kanser türü akciğer kanseri ve beyin tümörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Beğer ve Yavuzer http://www.klinikgelisim.org.tr/kg_25_3/1.pdf 21.07.2019 tarihinde erişildi).

Dünya ülkelerinin tamamında yaşlı nüfusun hızlı bir şekilde artması birçok alanda sorunların çıkmasına ve yaşanmasına neden olmuştur. Bu sorunlar ekonomiden sağlığa, sosyal yaşantıdan politikaya farklı daha pek çok alanı etkilemiştir. Bu sebepten dolayı günümüzde yaşlanma kavramı ve yaşlılıkla ilgili araştırma yapan bilim dalları ortaya çıkmıştır. Bunlardan dikkat çeken geriatri ve gerontoloji bilim dallarıdır. Sosyoloji bir bilim olarak yaşlılık konusunu olgusal bir yönden ele almaktadır (Özkul ve Kalaycı 2015: 265).

Yaşlı bireylerin sayısı gelişmiş ülkelerde çocuk sayılarından fazladır. Doğumların az olması ve doğum hızının düşük olması sebebiyle nüfus kendini yenileyememektedir. Gelişmiş ülkelerde ilerleyen yıllarda yaşlı sayısının, çocuk sayısını ikiye katlayacağı yönünde tahmin bulunmaktadır.

Batılı gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusun çoğu metropollerde, büyük şehirlerde yaşamaktadır, gelişmekte olan ülkelere baktığımızda, durum farklıdır. Buradaki yaşlı nüfus büyük oranda kırsal yani köylerde yaşamını sürdürmektedir. Diğer bir yandan kırsal kesimde yaşayan yaşlı bireylerin oranı, büyük şehirlerde yaşayan yaşlı bireylerin oranından daha fazladır. Tahminler doğrultusunda 2025 yılına kadar geçen süreçte gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusun neredeyse tamamının kentlerde, yani büyük şehirlerde yaşayacağı görülmektedir. Yine gelişmekte olan ülkelerde ise, durum çok farklı değildir. Yaşlı nüfusun büyük bir bölümü kentsel bölgelerde yaşayacaktır.

Kadın bireylerin sayı bakımından yaşın ilerlemesi ile birlikte erkek birey sayısını geçmesi beklenmektedir. Tüm dünya ülkelerinde yaşlı kadınlara yönelik planların ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Kadın ve erkek bireylerde yaşlanma durumlarında farklılıklar bulunmaktadır. Bu yüzden problem ve kadın erkek eşitliğine karşın gerekli önlemlerin alınması şarttır. Bu nedenden dolayı yapılacak eylem planlarının kadın ve erkek eşitliği açısından ele alınması zorunludur (<https://www.ailevecalisma.gov.tr/bm-madrid-2002-yaslanma-uluslararası-eylem-planı.pdf>: 5-6 30.07.2019 tarihinde erişildi).

2.1. Türkiye’de Yaşlılıklara Yönelik Sosyal Politikalar

Yaşlılığa yönelik çalışmaların ve programların hayat standartlarını yükseltme ve sağlıklarını daha iyi bir duruma getirmektir. Bu politikalar ve programlar ile birlikte, çalışan, başarı elde eden ve kimseye bağımlı olmadan bir yaşlanma amaçlanmaktadır. Fakat toplumda yaşlı denilince ilk akla gelen; kimsesi olmayan, yürümekte zorlanan, tek başına ve çevresi olan bağlantısı azalmış kişiler gelmektedir. Deneyim ve bilgi birikimine sahip olmaları gibi yaşlılığa ilişkin pozitif tarafları görmezden gelinerek

devamlı olarak yaşlılıkla ilgili olumsuzluklar dile getirilmektedir. Faal ve sağlıklı yaşlılık evresi içerisinde olan birçok yaşlı birey görmezden gelinmektedir(DPT 2007).

Ülkemizde yaşlılara yönelik hizmetler 2 şekildedir: Birincisi; sosyal güvenlik uygulamaları ikincisi ise; sosyal hizmet programlarıdır. Sosyal sigorta ve sosyal hizmet konuları sosyal güvenliğin içerisinde yer almaktadır. Bu programlar tek bir elde toplanmıştır ve bu sebepten dolayı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. Bu kapsamda yaşlıya sunulanlar; sosyal güvenlik, sosyal yardım ve kurumsal bakımdır (Kalınkara 2016b: 267).

2.1.1. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Bu uygulama devlet tarafından kanunlarla oluşmuştur. Karşımıza çıkan bu uygulama bir bakıma yurttaşlar tarafından elde edilen bir haktır ve devletçe yerine getirilmesi gereken bir vazifedir. İnsan Hakları Beyannamesinde tüm bireyler bu uygulama hakkına sahip olmaktadır. Kişinin kendini geliştirmesi adına önemli olmakta ve kişiye tüm alandaki haklarının verilmesine dayanmaktadır(Altan ve Şişman 2003: 28).

Sosyal güvenlik geçmişten günümüze gelen her dönemde gereksinim duyulan bir sistem olmaktadır. Bireyin yaşamında karşı karşıya geleceği birtakım tehlikelere karşı bir güvence istemedir. Bir tehlike ile karşı karşıya gelen kişinin ve maddi yetersizliğe uğrayan kişinin, minimum düzeyde güvencesini sağlamaya çalışmaktadır. Sosyal güvenlik beraberinde toplumda yaşayan her bireyin maddi ve manevi oluşabilecek tehlikelere karşı bireyi korunması gerekmektedir. Aynı zamanda devletin bu görevi yerine getirmesi de gerekmektedir(Kalınkara 2016b: 267-268).

Sosyal güvenliğin herkes için temel bir hak olduğu 1982 anayasasında belirtilmiştir ve yaşlıların korunmasına ilişkin maddeler de bu anayasa da yer almaktadır.

A. Sosyal güvenlik hakkı

MADDE 60- Her birey, sosyal güvenlik hakkına sahip olmalıdır.

Devlet, bu güvenliği sağlamalı ve gerekli önemleri almalıdır. Sosyal güvenliğin içerisinde özel olarak korunması gerekenler vardır. Bunlar; dul, yetim, şehit olanlar ve gazilerdir.

Yaşlı bireyler devlet tarafından korunmaktadır. Yaşlı bireylere yönelik Devlet yardımı ve haklar Anayasa tarafından düzenlenmektedir (T.C. Anayasa 1982 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> 23.10.2019 tarihinde erişildi).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında içinde bulunan maddelerle, sosyal güvenlik sistemi içerisinde yer bulunan yaşlı bireyler, maddi tehlikelere karşı korunmalıdır. Yaşlı bireylere maddi gelir, sağlık ile ilgili yapılması gereken yardımlar ve yaşlıya bakan kişilere ve yakınlarını da her türlü hastane ihtiyaçlarını karşılamak adına çalışmalar yapılmıştır(DPT-2741 2007). Yaşlı bireylere bağlanan yaşlılık aylığı bireyin sigortalılık dönemi boyunca devlete yatırdığı primlerle biriken parasal hesaplardan faydalanması ve çalışmak durumunda kalmaması için verilmektedir. Bunun yanında yaşlı bireyin gelecek yıllarda karşı karşıya geleceği fiziksel tehlikeler sebebi ile önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Sigortalar Kurumu, Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yer alan bir hizmet karşılığında çalışan bireylere, belirli bir sigortalılık dönemini doldurulması koşuluyla yaşlı bireylere aylık bağlayıp ve vermektedir(Altan ve Şişman 2003: 29). Bugün Türkiye'de yaklaşık olarak yaşlılık aylığı alan kişi sayısı 8.402.314'dir(disk.org.tr 03.08.2019 tarihinde erişildi Türkiye'de Emeklilerin Son Durumu Disk Raporu 2018: 3).

2.1.2. Sosyal Yardım Uygulamaları

Bu alandaki çalışmalar fakir insanların gereksinimlerini karşılayabilmek adına devletin yaptığı yardımlardan oluşmaktadır. Toplumda ortaya çıkan fakirliğin ve gelir

düzeyindeki dağılımın adaletsiz oluşunu önlemek amaçlanmaktadır. Aynı zamanda toplumun huzurunu sağlamakta bu amaçlar içerisinde yer almaktadır.

Tüm dünyada meydana gelen değişimler ve gelişmeler nedeniyle fakir durumda olan bireylerin gereksinimlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişik ve farklı gereksinimler karşılanmaya çalışılmış ve çeşitli anayasal düzenlemeler yapılarak uygulamaya koyulmaya yönelik kurum kurulma yoluna gidilmiştir (Zengin, Şahin, Özcan 2012).

Yaşlı bireylerin yaşlılığa ilişkin muhtaç olma hali ortaya çıktığında belirli bir bakıma ihtiyaç duyarlar. Bu bakımı kendi kendilerine sağlamadıkları için sosyal yardım, sosyal bakım ve sosyal hizmet gibi devlet tarafından sağlanan uygulamalar ihtiyaç duyarlar. Devlet tarafından bu ihtiyaçlar sağlanmaktadır (Seyyar Aktaran: Taşçı 2010: 185).

Sosyal yardımlar uygulamalarında, yararlanan bireyden maddi bir katkı beklentisi içerisindedir. Sosyal yardımlar, devlet tarafından yaşlı bireylere tüm imkanlar sağlanmaktadır. Sosyal yardımlarda farklı olarak, maddi olarak gerçekleşmesidir.

Türkiye’de Sosyal Yardımlaşma Kanunu'nun gereği olarak Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan ekonomik yoksunluk içindeki yaşlılarımıza yardım edilmektedir. Ayrıca 1976 tarih ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca yaşlılarımıza (Altan ve Şişman 2003: 33) bu kanuna göre muhtaçlığını, il ve ilçe idare kurumlarından alınan belge ile sunulan imkanlar yararlanmaktadır. Bakanlığ’a bağlı olarak faaliyet gösteren Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, sosyal yardımların hemen ulaşması yönelik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS), Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri (BSYH) ve ALO144 Sosyal Yardım Hattı projeleri ile vatandaşlara hizmet vermektedir (Cengiz 2018: 36).

Türkiye’de sosyal yardım, hak temelli olmaktan çok ihtiyaç temelli olarak sunulmaktadır. Yine sosyal yardım sunulacak grupların tanımlanmasında geçen,

“kimsesiz” ibaresi; ailesi olan ama onlardan herhangi bir destek göremeyen yaşlıları sosyal yardım kapsamının dışında tutulmaktadır. Bu anlayış vatandaşlık ve hak temelli sosyal devlet yerine, Türkiye’de halen yükü öncelikli olarak aileye yıkan, ancak ailenin devreye giremediği durumlarda muhtaçlık- kimsesizlik söylemleri üzerinde, yaşlısına son kertede sosyal yardım temin eden devlet anlayışının olduğunu göstermektedir (Bora Aktaran: Dural ve Con S: 490).

2.1.2.2. Sosyal Hizmet Programları

Sosyal refah ve yaşlıya verilen sosyal hizmetler çerçevesinde sosyal refah kavramı, modernleşme sürecinin hızlı sanayileşme ve kentleşme olgusu ile ailenin fonksiyonu toplum tarafından üstlenilmiştir. Bunun sonucunda, bireylerin yaşam standartlarını korumayı ve yükseltmeyi hedefleyen hizmetlerin tamamını kapsamaktadır.

Ülkemizde de tıbbın ilerlemesi ile birlikte insan ömrünün uzaması sonucunda yaşlı nüfusta artış olmuştur. Bununla birlikte teknolojinin gelişmesi, sanayileşme ve kentleşme süreci içerisinde geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, kırsal kesimden kentsel kesime göçlerin oluşu, kadının çalışma hayatına girmesi, yaşlının aile içindeki eski rolünü kaybolmasına neden olmaktadır. Yaş statü olarak prestij sağlayan bir öge olmaktan çıkmaktadır. Kuşaklar arasındaki farklılıklar sebebiyle de yaşlının evde bakımı gittikçe zorlaşmış ve büyüyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Her geçen gün sayıları artan yaşlıların maddi ve manevi yönden yoksunluk içinde bulunması, huzurlu bir ev ortamı içinde yaşantılarını devam ettirmelerinin, fiziksel ve psikolojik sağlıklarının korunmasının, sosyal ilişkilerinin geliştirilmesinin sağlamak amacıyla huzurevlerinin açılmasına gereksinim duyulmuştur. Sosyal hizmetin çeşitli gönüllü kuruluşlarla ve kamu kuruluşları tarafından programsız bir şekilde yürütülmesi verilen hizmetlerin bir çatı altına toplanması amacıyla 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yürürlüğe sokulmuştur. Bu Kanunun 3. , 4. , 9. , 10. , 34. ve 35. maddelerinin farklı fıkralarında yaşlılarla ilgili sosyal hizmet uygulamalarına yönelik hükümlere yer verilmektedir (DPT 2007: 22).

2.1.2.2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)

Sosyal Hizmetler kurumunda görülen bu yasanın amacı, yardıma ihtiyacı olan bireylerin ve korumaya ihtiyacı olan bireylere sistemli ve düzenli bir şekilde uygulamaların götürülmesidir. Bu yasa ile yaşlı bireylerin barınma ihtiyacını karşılayan huzurevlerini şu şekilde tanımlayabiliriz: yardıma muhtaç yaşlı bireylere yönelik yer türlü barınma, yeme-içme, psikolojik destek, sağlık hizmetleri gibi birçok alanda yapılan hizmetlerdir. Sosyal Hizmetler yasasına göre yaşlılara yönelik çalışmaların tüm ülkede uygulamalar devam eden hizmetlerin daha iyi hale getirilmesi ve yeni hizmetlerin başlatılmasıyla ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Kalınkara 2016b: 274).

Sosyal Hizmetlerin yaşlılara yönelik yaptığı anayasa içerisinde yer alan madde ve uygulamalar şu şekildedir;

- a- Türkiye Cumhuriyeti anayasasında yaşlılar adına yapılan uygulamalarda Yaşlı bireylere devlet tarafından yardım sağlanmalıdır. Sahip olduğu diğer haklarında devlet tarafından yasa ile oluşturulması gerekmektedir.
- b- Yasaya göre; korunmaya, bakıma muhtaç yaşlı bireylerin bu çalışmaların düzenlenmesi amacıyla yasa oluşturulmuştur.

Bakıma muhtaç yaşlı birey toplumsal ve ekonomik anlamda yoksunluk olarak ifade edilmektedir. Yasaya göre sosyal hizmet programlarının uygulanmasında ilk sırada yer alan yaşlı bireyler yer almaktadır. Yasaya göre yaşlılara yönelik politikalar şu şekildedir;

Sosyal hizmet kapsamında gerçekleşen çalışmalar kamu kurum ve kuruluşlar ile gönüllü olarak kurulan kuruluşlarla işbirliği içerisinde yürütülmektedir. Korumaya ihtiyacı olan her bireyin tespit edilmesi ve bu bireylerin devlet tarafından korunması sosyal hizmetin görevidir.

Yaşlılara yönelik yapılan hizmetler şu şekildedir;

Ekonomik ve sosyal anlamda yardıma muhtaç olan yaşlı bireylerin tespiti yapılarak, gerekli önlemlerin ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Huzurevlerine ilişkin birtakım düzenlemelerin yapılması ve aynı zamanda huzurevine benzer nitelik taşıyan kurumların yaşlı bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda kurulması gerekmektedir.

Toplum içerisinde yaşlı bireylerin her türlü tehlikelere karşı korunması gerekmektedir. Çeşitli kurum ve kuruluşların bir araya gelerek yaşlı bireylere yönelik kuruluşların açılması yönünde çalışmalar yapılması ve uygulanmasıdır. Huzurevlerine İlişkin Belirtilen Yönetmelik şu şekildedir; Sosyal Hizmetlere Bağlı Huzurevleri, Özel Huzurevleri ve Kamu Kuruluşlarına Bağlı Huzurevleridir(Altan ve Şişman 2003: 26-28).

Beş yıllık kalkınma planlarında yaşlılara yönelik birtakım çalışmalar ve uygulamalar yer almaktadır. Özellikle yaşlı bireylerin bakımı konusu ele alınmıştır. Yaşlıların kaldığı evlerde gerekli her türlü donanım sağlanmıştır. Yaşlı bireylere sadece kamu kuruluşları değil gönüllü kuruluşlarda çeşitli hizmetler ve görevler verilmektedir ve bu kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Fakat daha sonraları bu işbirliğinin tam anlamıyla gerçekleşmemesinden kaynaklı uygulamalar tek elde toplanmıştır.

Yaşlı bireylere yönelik yapılan politikalar sosyal devlet tarafından güvence altına alınmalıdır. Bu politikalar devletin düzenlemiş olduğu kurallar çerçevesinde uygulanmaktadır. Sigorta güvencesi bulunmayan yaşlı bireylerin veya dışında bulunan yaşlı bireylerin bakımına öncelik verilmesi gerekmektedir. Bu sebepten dolayı kamunun ve gönüllü kuruluşların bu hizmetleri tek bir çatı altında yeniden düzenlemesi gerekmektedir.

Yaşlılara verilen hizmetlerin güvenlik içerisinde verilmesi önemlidir. Huzurevlerin oluşturulması, geliştirilmesi ve bu hizmetlerin tek bir kurum tarafından yürütülmesidir. Huzurevlerine ilişkin yatırımların bir an önce yapılması gerekmektedir. Huzurevlerini yapılmasına ilişkin kamuoyuna konu ile ilgili çeşitli açıklamalar

yapılarak yatırımcıların ilgisini çekmek ve aynı zamanda benzer hizmet sunanlara karşı özendirilmesidir.

Kamunun ve gönüllü kuruluşların birlikte hareket etmesi hizmetlerde bütünlüğün sağlanması için çok önemlidir. Burada önemli olan yardıma muhtaç yaşlı bireyin tanımlanmasıdır. Hedefler arasında bakıma ihtiyacı olan bireyin daha huzurlu bir ortamda yaşaması, bakılması ve korunması için huzurevlerinin sayılarının ve genel olarak niteliklerinin istenilen düzeye ulaşmasıdır.

Yaşlı bireylere ilişkin çalışmalarda yaşlının ev ortamında uygun koşullar sağlandığı fikri diğer ülkelerde yapılan araştırmalar sonucunda elde edilmiştir. Bunun ile birlikte huzurevlerinin sayı olarak artırılması yönünde girişimcilerin ve yöntemlerin her açıdan desteklenmesi gerekmektedir. Yaşlı bireylere ödenen aylıkların tekrardan değerlendirilip yapılandırılması dile getirilmiştir. Ayrıca yaşlılara ilişkin personelin gerekli eğitimi almış olması yani nitelikli bir yapıya sahip olması şarttır.

Yaşlı bireylerin sadece huzurevlerinde değil bunun ile birlikte yaşlı bakım merkezleri, yaşlı dayanışma merkezleri ve yaşlı apartmanların yapılması konusunda öneride bulunulmuştur. Kırsal bölgelerde yaşayan yaşlıların sosyal güvence altına alınarak korunması konusu üzerinde durulmuştur.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972), sosyal refah hizmetleri başlığı altında ele alınan yaşlı politikaları sosyal refah devleti anlayışına uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede hizmetlerin sunulmasında gönüllü kuruluşlara da yer verilmiştir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994), sosyal hizmetler ve yardım konusunda ailenin temel birim olarak görülmesi, yaşlıların korunması ve bakımı açısından ailenin daha uygun ortamlar sağladığı düşüncesi daha çok diğer ülkelerdeki çalışmalardan esinlenerek ortaya çıkmıştır. Buna karşılık huzurevlerinin sayılarının artırılmasında vakıflar, özel girişimler ve yerel yönetimlerin yatırımlarının

desteklenmesi gerekmektedir. İşbirliğinin sağlanması ve muhtaç yaşlılara ödenen aylıkların yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği dile getirilmiştir (DPT 2007).

2.1.2.3. Huzurevi ve Bolu

Aile Sosyal ve Çalışma Politikalar Bakanlığı tarafından yaşlı bireylere verilen hizmetlerle ilgili geçmişten günümüze kurumsal bakım alanında yoğun bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Huzurevleri ve yaşlı bakım hizmeti veren kurumlar yaşlı bireylere, huzurlu ve mutlu bir ortamda rahat bir şekilde ihtiyacı olan tüm hizmetleri alması yönünde devlet tarafından kurulmuştur.

Devlet tarafından hazırlanan kanunda; huzurevlerine, ekonomik ve sosyal yönden eksik olan fakat gün içerisinde gereksinimlerini karşılayabilen yaşlı bireyler alınmaktadır. Bunun yanında, sürekli tıbbi bakım ve tedavi olan ağır bir hastalığı olmayan veya sakatlık geçirmemiş olan, psikolojik olarak rahatsız olan altmış yaş ve üzeri yaştaki bireyler alınmaktadır.

Tablo 2.4: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na Bağlı Huzurevi sayısı, kapasitesi ve huzurevlerinde kalan yaşlı birey sayısının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Huzurevi Sayısı	Kapasite	Bakılan Yaşlı Sayısı
2019 (Mayıs)	148	15.107	13.894
2018	146	14.967	13.883
2017	144	14.793	13.692
2016	141	14.412	13.248
2015	132	13.488	12.299
2014	124	12.647	11.688
2013	115	12.241	11.293
2012	106	11.706	10.951
2011	102	9.783	10.590
2010	97	9.260	7.979
2009	81	8.126	7.220
2008	79	8.002	6.773
2007	70	7.552	6.477
2006	69	7.605	6.082
2005	66	7.173	5.603
2004	62	6.760	5.389
2003	63	6.580	5.188
2002	63	6.477	4.952

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Bakanlığa ait huzurevleri sayıları, kapasitesi ve kalan yaşlı bireylerin sayısı 2002 yılından itibaren yükseliş göstermektedir. Bakanlığa ait huzurevindeki sayı 2002 yılında 63'dür. 2019 yılında ise 148 olmuştur. Bakanlığa ait huzurevlerinde yaşayan yaşlı bireylerin sayısı 2002 yılında 4.952'dir. 2019 yılında ise 13.894'dür. bakanlığa ait huzurevi sayısı ve kapasitesi 2002 yılında 2,3 kat iken yaşayan yaşlı birey sayısı 2,8 kat artış göstermiştir.

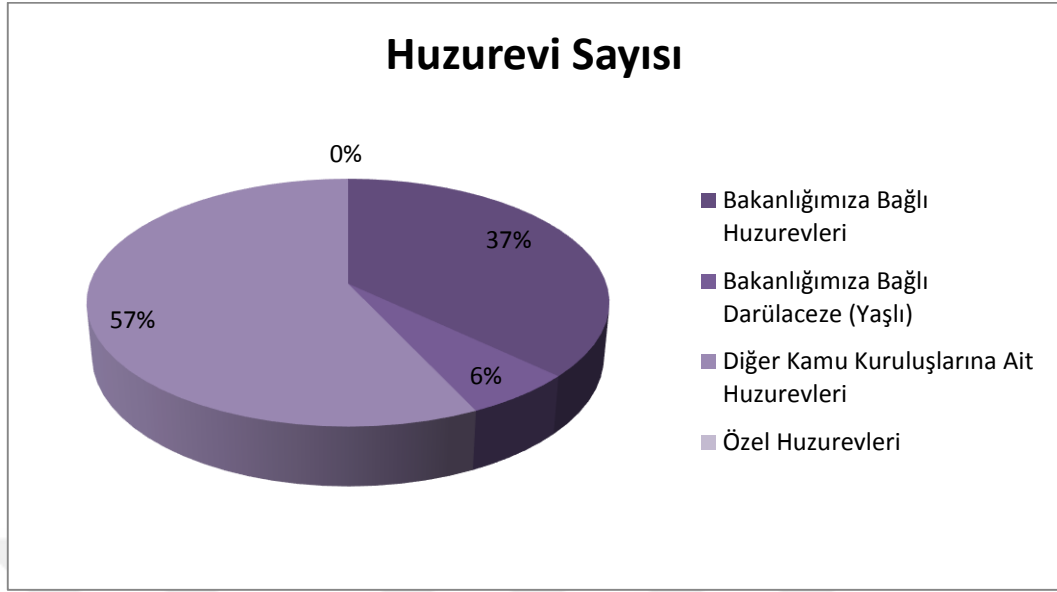
Tablo 2.5: Kamu, özel, diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevleri sayısı, kapasiteleri ve bakılan yaşlı sayısı

YATILI BAKIM HUZUREVLERİ 2019 Mayıs	HUZUREVİ SAYISI	KAPASİTE	BAKILAN KİŞİ SAYISI
Bakanlığa Bağlı Huzurevleri	148	15.107	13.894
Bakanlığa Bağlı Darülaceze (Yaşlı)	1	503	458
Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri	23	3.468	2.447
Özel Huzurevleri	227	14.026	9.447
TOPLAM	399	33.104	26.246
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri Kapasitesine Dahil Olan Yaşlı Yaşamevleri	36	144	142
Gündüzlü Hizmet Veren Kuruluşlar	27	-	237

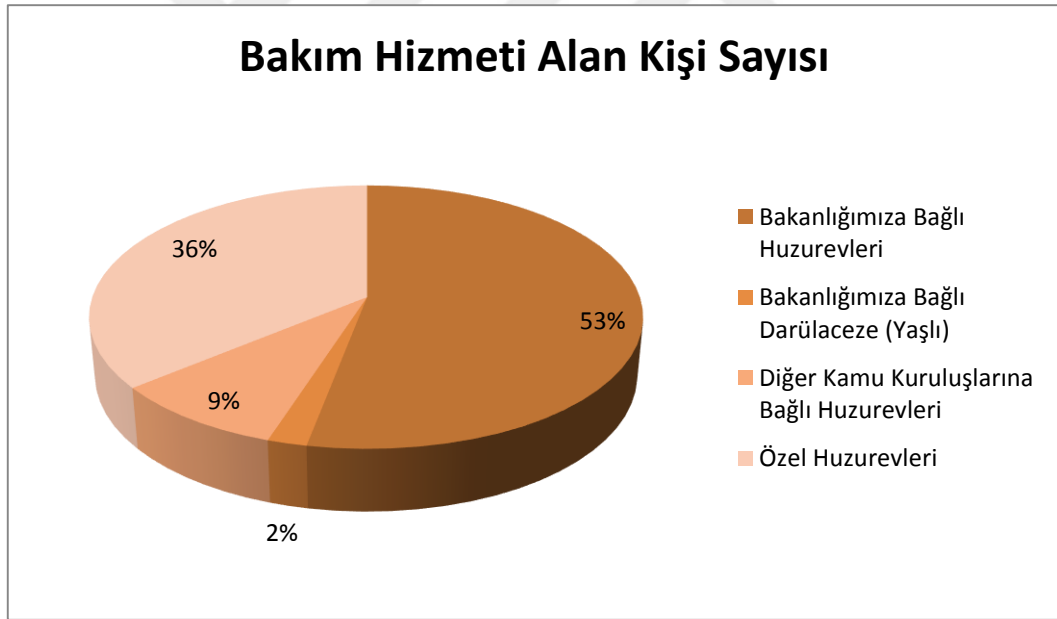
Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Bakanlığa ait huzurevleri ve özel huzurevleri mevcuttur. 2019 yılında toplam huzurevlerinin yaklaşık %37'si bakanlığa ait huzurevleri oluşturmaktadır. %57'si özel huzurevlerinden oluşmaktadır. Bakanlığa ait huzurevinde yaşayan yaşlı birey sayısı %52,9'dur.

Bakanlığa ait gündüz hizmet veren kurum sayısı ile bu alanda hizmet veren yaşlı bireylerin sayısını arttırmak amaçlanmaktadır. 17 ilde verilen bu hizmet toplam 27 kuruluştan oluşmaktadır. Yaklaşık 237 yaşlı bireye gündüz bakımı verilmektedir (https://ailevecalisma.gov.tr/media/11564/eyhgm_bulten_temmuz2019.pdf sf:81-82 erişim tarihi: 29.08.2019).

Şekil 2.1: Kamu, özel ve diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevleri sayısının dağılımı

Şekil 2.2: Kamu, özel ve diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevlerinde bakım hizmeti alan yaşlı sayısının dağılımı

(https://ailevecalisma.gov.tr/media/11564/eyhgm_bulten_temmuz2019.pdf sf:83 erişim tarihi:28.09.2019)

Huzurevlerinde kalan yaşlıların günlük gereksinimlerini giderilmesinin yanında; tıbbi bakım ve tedavilerinin yapılması gerekmektedir. Huzurevleri aynı zamanda yaşlıların psikolojik ve toplumsal sorunlarının çözümünde yardımcı olmaktadır.

Bununla birlikte, huzurevleri yaşı bireylerin sosyal ilişkilerinin geliştirilmesini sağlamakta ve boş zamanlarının değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır. Yaşı bireylerin günlük faaliyetlerinin süreklilik göstermesi, yaşı bireylerin beslenme oranları ve sağlık halleri dikkate alınıp uygun bir şekilde beslenmeleri sağlanmaktadır. Yaşlılara tüm hizmetler, uzman çalışanlar kadrolar tarafından işbirliği içerisinde sistemli ve düzenli bir şekilde sağlanmaktadır.

Yaşı bireylerin huzurevinde kalacağı ücretleri, SHÇEK Genel Müdürlüğü'nce belirlenmektedir. Bu ücretlerin içerisinde her türlü ihtiyaçlarını gidermek ve bu ihtiyaçların karşılamak adına alınmaktadır. İstiklal Madalyasına sahip olan maaş bağlanan yaşı bireylere, başka gelir kaynağı yok ise eşleri ile birlikte huzurevlerinde kalması devlet tarafından ücretsiz karşılanmaktadır.

Yaşı kişilerin huzurevlerinde yaşamaya başladık sonra belli bir süre içinde bazı yaşı bireylerde fiziksel ve bilişsel işlevsel kayıplar yaşanmaktadır ve bu neden dolayı devamlı olarak yatağa bağımlı hale gelinmesi durumunda özel bakım hizmetlerinin olması gerektiği üzerine durulmuştur. Aile yanında yaşayan bakımı zorlaşan yaşı bireylerin bakım ve korunmaları yine özel bakım hizmetleri ile sağlanmaktadır. 60 yaş ve üzerindeki yaşlarda olan yaşı bireylerde akli dengesi yerinde olan, bulaşıcı ve devamlı bir rahatsızlığı bulunmayan yatan yaşı bireylerin bakımlarını sağlamak için, huzurevlerinin özel alanlarında kalabilmektedir.

Yaşı birey huzurevinde yaşamakta iken yatağa bağımlı ve felç geçirmiş yaşı kişiler bu bölümlere ilk sırada yerleştirilmektedir. Yatakların boş olma durumunda daha acil durumda olan yeni başvurular kabul edilmektedir. Ekonomik gücü olmayan yaşı kişilerin ise, Devlet hastanelerinde ücret ödmeden bakım ve tedavileri yapılmaktadır. Mesela; ilaç ve benzeri ihtiyaçları yine devlet hastaneleri tarafından ücretsiz olarak karşılanmaktadır(Çohaz 2010 122-126).

Huzurevlerini yaşlılar açısından değerlendirildiğinde, yaşı kişiler aileden farklı bir yer olan huzurevleri ve huzurevlerinde kalmak yaşı birey bakımından çok kolay kabul edilebilir bir olay olmamıştır. Yaşı birey sosyal ortamda statüsünü yitirmesi ve

bildiği yaşamın dışında olmak yaşlı kişi için kabul edilmesi zor bir durum olmaktadır. Yaşlı kişi için huzurevi ortamı hayatında ilk kez karşılaştığı bir yer ve farklı insanların bir arada yaşadığı bir yerdir. Dolayısıyla, yaşlı bireyin elverdiğince kendi evinde, ailesinden koparılmadan, temel gereksinimlerinin karşılanması bakım hizmetlerinin verilmesi için yaşlılara yönelik olumlu ve günlük yaşamlarını kolaylaştırıcı politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir (Bahar ve Savaş 2009: 91).

Sosyal ve ekonomik yönden yetersiz içinde olan yaşlıların hayatlarını devam ettirmeleri için huzurevlerine ihtiyaç olmaktadır. Aynı zamanda yaşlı kişilerin huzurlu ve mutlu olabilecekleri ortamın huzurevlerinde oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır (DPT 2007:22).

Huzurevi: Bolu İli

Bolu ili genel nüfus sayısı ve oranı olarak ülkemizin 59. büyük kenti olmasına karşın yaşlı nüfus sayısı ve oranı olarak ise ülkemizin 50. büyük kenti olmaktadır. Ülkemizdeki yaşlıların %0,57'si Bolu'da ikamet etmektedir. İldeki yaşlı bireyler kent nüfusunun %12,68'ini oluşturmaktadır. Bu oran ülke ortalamasının çok üzerinde olup çok yaşlı toplum sınıfında yer almaktadır. Genel nüfus sayısı 299.896 olan kentte yaşayan 38.025 yaşlının çoğunluğu 21.277'si kadın yaşlılar oluşturmaktadır. Bolu'da hem genel nüfus içinde hem de yaşlı nüfus içinde ise kadın sayısı ve oranı erkeklerle karşılaştırdığımızda daha yüksektir.

Bolu ili yüksek bir nüfusa sahip olmamasına karşın genel nüfus artışı devam etmekte ve büyümektedir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlıların sayısının artmaya devam ederek 2023 yılında 45.000'e ulaşması ön görülmektedir. Bolu'da yaşlılara yönelik olarak başta kamu kurum/kuruluşları ve yerel yönetimler olmak üzere çeşitli kesimler tarafından kimi hizmetler verilmekte olup yatılı bakım hizmetleri ise sadece Bakanlık'a ait olan 3 huzurevi tarafından sunulmaktadır. Bu huzurevlerinden 61 ve 50 kapasiteli olan huzurevleri il merkezinde, 54 kapasiteli olan huzurevi ise Bolu'nun merkezden sonraki en büyük ilçesi olan Gerede'de yer almaktadır. Bu huzurevleri genelde dolu olup Bolu'da huzurevlerinde 150 civarında yaşlı bireye hizmet verilmektedir. İlde 30 civarında yaşlı, kurum bakımı için sırada beklemekte olup her yıl

ortalama 40 civarında yeni kurum bakımı müracaatı yapılmaktadır. İlin nüfus artışıyla büyümeye devam etmesi ve sosyoekonomik gelişim ve değişim süreci yaşlı bakımı ihtiyacının da doğmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda ildeki 3 huzureviyle ihtiyaç karşılanmaya çalışılıp yatırım programında yeni huzurevi yer almamaktadır. İl nüfusunun çok yüksek olmamasına karşın nüfus artışının devam etmesi ve yaşlı oranının yüksek olması da dikkate alınarak ileride oluşacak olan yeni yaşlı bakım ihtiyacının giderilebilmesi ve koruyucu, önleyici çalışmalar çerçevesinde, yaşlılara yönelik hizmetler ve bakıma ilişkin doğrudan veya dolaylı tüm alternatif hizmet modellerinin zamanla uygulanması gerekli olduğu ifade edilmektedir. Bu çerçevede bakıldığında, yaşlı bakım ihtiyacının çok yönlü giderilmesi için yerel yönetimler başta olmak üzere resmî veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından özellikle gündüzlü bakım, evde bakım/destek hizmetleri (bakım, refakat/personel, ücret vb.), kısa süreli bakım, yaşlı yaşam evi, yaşlı apartmanı/siteleri ve gündüzlü dayanışma, danışma hizmetleri gibi uzun süreli yatılı bakım ihtiyacını azaltabilecek ve yaşlılar ile ailelerini destekleyebilecek hizmetler ihtiyaca göre sunularak hizmetlerin yaygınlığı ve etkinliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bunun yanında koruyucu önleyici yaşlılığa hazırlık ve destek hizmetleri (emekliliğe hazırlık, hayat boyu öğrenme, aktif ve sağlıklı yaşlanma vb. uyum ve dayanışma etkinliklerine katılımları için danışma/yönlendirme ve psikososyal destek hizmetleri), evde sağlık hizmetleri (doktor, hemşire hizmeti, medikal ve ilaç desteği vb.), hastane tedavisi sonrası bakım merkezi (acil ve ağır tedavi sonrası kısa süreli bakım veya hospis ve palyatif bakım vb.) hizmetleri de resmî kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimler tarafından, koordineli olarak iş birliğine dayalı, planlı ve kapsayıcı bir şekilde sunulmalıdır. Bunun yanında yatılı bakım ihtiyacının karşılanabilmesi için kurumsal olarak alınabilecek öncelikli tedbirler şunlar olabilir;

- İlin nüfusunun çok yüksek olmaması, ilde 3 huzurevi bulunması ve sıradaki yaşlılar ile yeni yaşlı bakım müracaatlarıyla yaşlı bakıma gereksinim duyan yaşlıların bu huzurevleri ve yaşlı yaşam evi vb. alternatif hizmet modellerinden yararlandırılarak ihtiyacın giderilmesi öngörülerek yeni huzurevi yatırımına gerek duyulmamaktadır.

- Yaşlılara yönelik uzun süreli kurum bakımında, özellikle ilerleyen yaşlarla birlikte kendi kendine yetemeyen ve özel bakım gereksinimi duyan yaşlıların bakım ihtiyacının yoğun olduğu ve bu grup içerisindeki Alzheimer hastalarının sayısının da önemli oranda arttığı gerçeğinden hareketle, ildeki yaşlı sayısı ve oranı nedeniyle yaşlı müracaatlarının artacağı öngörüsü de dikkate alınarak Alzheimer/Demens yaşlılarına yönelik düşük kapasiteli 1 adet ihtisas huzurevinin 2018-2023 yatırım programına alınmasıdır. Bolu ile yakın illerin (Düzce, Bilecik vb.) bu ihtiyacının giderilmesi için gerekli olduğu ifade edilmektedir.
- Yukarıdaki öneri ve öngörülerin gerçekleşme durumlarına ve ilin güncel koşullarına da bakılarak yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri başta olmak üzere düşük kapasiteli yeni huzurevlerinin yapımının yatırım programına alınması değerlendirilmeye alınmalıdır. İl merkezî veya ilçelerde, yerleşim merkezlerine yakın, hizmetlere kolay ulaşılabilen yerlerde bulunan arsaların yatırım programları için öncelikle değerlendirilmesi yaşlı tercihlerine de uygun olmalıdır. Ayrıca böylelikle huzurevlerinin yerleşim merkezleri dışında veya belirli yerlerde toplanması önlenerek yaşlıların hizmetlere daha kolay ulaşımını sağlanarak toplumla iç içe yaşamaları ve sosyalleşme sürecinin devam edeceği sağlanacaktır.

İldeki hizmetler bütüncül bir sosyal politika anlayışı çerçevesinde hak temelli olarak verilmelidir. Yaşlılara yönelik hizmetler ilin ve yaşlıların özellikleri ile ihtiyaçları doğrultusunda olmalıdır(Karakuş 2018: 224-225 kitaptuerkiyede-yaslilara-yonelik-hizmetler-kurumsal-yaşlı-bakımı-ve-illerin-durumu2018.pdf 18.08.2019 tarihinde erişildi).

2.1.3. Kurumsal Bakım

Kurumsal olarak bakılan yaşlı birey, bu konuda eğitimlerini tamamlamış uzman kişiler tarafından bakılan, ruhsal, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılamak gibi esasları ele alan bir hizmettir. Özellikle yaşlıların mutluluğu ve huzuru önemlidir.

Kurumsal bakım yasal düzenlemeler içerisinde, devlet tarafından gönüllü kurum ve kuruluşların işbirliği yaparak devam etmektedir. Ekonomik anlamda maliyeti fazladır. Bu sebepten dolayı gelir durumu iyi olan yaşlı bireylerden asgari bir ücret alınması beklenmektedir.

Batılı gelişmiş ülkelerde, yaşlı bireylerin birlikte yaşamasının olumsuz belirtileri üzerinde tartışma yürütülmektedir. Bu nedenden dolayı kurumsal bakıma yönelik farklı çalışmaların olması gerekmektedir.

Yaşlı birey bakım görüldüğü kurumda kendi yaş grubu ile bir arada yaşar. Kuruma gelen yaşlı birey daha öncesinde kendi evinde kararlarını verirken ve yakın çevresi ile zaman geçirirken kuruma gelmesi ile birlikte bu durum değişmiştir. Yaşlı bireyin kaldığı kurumda uyması gereken bazı kurallar vardır. Bu kurallara uyum sağlamak yaşlı birey için oldukça zordur.

Yaşlı bireyler kurumlarda ortak bir paylaşım içerisinde olduğu diğer yaşlı bireylerle bir grup oluşturur. Bu durum olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu neden ile kurumsal bakıma ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle gelişmiş ülkelerde yaşlı bireyler için yaşlı köyleri adı altında özel yerler oluşturulmuştur. Köylerde yaşlı bireyler diğer yaş grubunda olan kişilerle kurumda kurduğu ilişkilerden daha yoğun bir şekilde ilişkiye girmekte olup, yaşlı birey kendi kararını kendi vermektedir. Aynı zamanda köylerde yaşlı bireylerin sağlık ve ruhsal ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmalar eğitimli kişiler tarafından verilmektedir.

Bu hizmetin başarı sağlayabilmesi için, yaşlıların aile dışında bakılması doğrultusunda kamuoyunun hazırlanması gereklidir. Gelişmiş ülkelerde yaşlıların bir arada yaşamasının yarattığı olumsuz etkiler tartışılmakta ve bu doğrultuda kurumsal bakımın yapısına ilişkin değişiklikler uygulamaya konulmaktadır. Yaşlıların bir arada yaşamasının yarattığı olumsuzluklar; toplumsal yaşamdan soyutlanma ve geçmiş yaşamın önemli ölçüde değişmesi noktasında toplanmaktadır(Altan ve Şişman 2003: 20-21).

2.1.3.1. Evde Bakım Hizmetleri

Dünya sağlık örgütüne göre tüm dünya ülkelerinde gelişmiş ülkelerin pek azında yaşlılara yönelik özel bir bakım sağlayabileceği ön görülmektedir. Yaşlı bireyler, batılı ülkelerde daha fazla sağlık ve eğitim olanaklarına sahip olmaktadır. Böylelikle daha eğitilmiş ve sağlıklı yaşlı bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde yaşlı kişiler günlük aktivitelerini diğer kişilere bağlı kalmadan yapabilmektedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde ise farklıdır. Gelişmekte olan ülkelerdeki yaşlı kişilerin okuma-yazma oranı düşük, fakirlik, yakın çevrenin desteğinin az olması gibi sebeplerden dolayı yaşlı kişiler kendi ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır.

Yaşlı bireyler genel olarak ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli miktarda ekonomik güce sahip değildir. Yaşlı bireyler hastanelerde uzun zaman tedavi görmesi tüm ülkeler açısından ekonomik bir külfet olmaktadır. Ülkelerde meydana gelen nüfus artışı ile kişi başına ayrılan yatak sayısında azalma olmaktadır. Hasta bireyin hastaneye yatırılması yönünde ruhsal ve sosyal sorunlar ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Yaşlı bireyin sürekli hastanede tedavi görmesi aileler açısından da ekonomik bir kayıp olarak görülmektedir. Bununla birlikte teknolojik gelişmeler ile birlikte yaşlılara yönelik sağlık hizmetlerinin ev içerisinde verilmesi mümkün olmaktadır. Yaşlı bireylerin geneli ev ortamında yaşamayı istemektedir. Bu sebeplerden dolayı yaşlı bireylerin ev içerisinde kişisel ve sağlık bakımının olabileceği görüşü dile getirilmiştir.

Evde bakım hizmeti, genel olarak yaşlı kişilerin ev ortamında bulunmak istediğinin karşılanmaması sonucunda başvurulmuş bir bakım şeklidir. Kronik rahatsızlığı olan, uzman kişilere ihtiyaç duyulan, tıbbi bakıma gereksinim duyan bireylerin ev ortamı içerisinde aldığı hizmet türüdür (Karahan ve Güven 2002: 156).

Devlet tarafından yaşlı bireylere yönelik evde bakım projeleri geliştirilmiştir. Yaşlı bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda kendilerinin gidemedikleri ya da ev halkından aile bireylerinin yardımı olmadığı durumlarda yaşlı bireylere sunulan imkandır. Bu imkanlar içerisinde her türlü hizmet verilmekte olup, yaşlı bireyin ihtiyaçları doğrultusunda hizmet sunulmaktadır (Gürer ve Ateş 2013:216). Yaşlı bireylerin evde

bakım almasının olumlu etkilerinden ruhsal durum ve toplumsal ilişkilere dahil olma gibi süreçler yer almaktadır(Bilge vd 2014:2).

Bu kapsamda kalkınma planlarında da evde bakım hizmetlerine ilişkin düzenlemelere ve uygulamalara yer verilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların çeşitlilik kazanmasına yönelik girişimler bulunmaktadır.

Kalkınma planları ile yaşlı bireylere ilişkin hizmetlerin daha kaliteli bir şekilde sunulması ve kaliteli bir hayatı devam ettirebilmesi için birtakım çalışmalar yer almıştır. Yaşlılara yönelik bu hizmete maddi ve manevi bakımdan destek verilmiştir. Devlet tarafından oluşturulan yönetmeliklere bakıldığında, ekonomik anlamda kendi bakımını sağlayamayan yaşlı bireylere verilen hizmet kapsamında yer almaktadır. Bu hizmet bakıma gereksinim duyan yaşlı bireyin her türlü sağlık sorunlarını karşılaması adına olumlu bir katkı sağlamıştır. Bu neden ile tercih edilen bir hizmet türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bakanlık tarafından geliştirilen hizmet biçimi, yaşlı bireyin bir kurum yerine yaşlı bireyin kendi evinde veya devlet tarafından oluşturulan yaşlı evlerinde bakılmasına önem verilmektedir (Genç ve Barış 2015: 41-42).

2.1.3.2.Yaşlı Dayanışma Merkezleri

Yaşlı dayanışma merkezleri yaşlı kişilerin yaşamını evde tek başına kalan ve yalnız kalan bireylerin boş vakitlerini değerlendirmek adına katkıda bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin günlük faaliyetlerini gerçekleştirilmesinde yardımcı olmaktadır. Yaşlı bireylerin kendi başlarına karşılamakta zorluk çektikleri durumlarda yaşlıya destek vermek amaçlanmaktadır.

Dayanışma merkezlerine yaşlı bireylerin üyelikleri ile çalışmaktadır. Yaşlı bireylerin boş zamanlarını daha verimli bir şekilde değerlendirmek için kitap okuma, el işleri, toprağı ekip-biçme ve münazara gibi çeşitli ortak etkinliklerde bulunmaktadır.

Bu merkezde çeşitli kursların açılmasında yaşlı bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek adına önemlidir. Resim, müzik ve el işleri gibi kursların düzenlenmesi yaşlı bireyler açısından yapılan etkinlikler kapsamında yer almaktadır.

Dayanışma merkezlerinin hedefleri arasında yapılan bu kurs ve etkinliklerin eğitici bir yanı olmasıdır. Merkezlerin önemli özelliklerinden yaşlı bireylerin beslenme şekli, genel sağlık durumu, toplumsal hayata dahil olma, spor gibi konularda konferans yapılması ve daha birçok alanda eğitim çalışmaları yapılmaktadır (Altan ve Şişman 2003:30-31).

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma yöntemlerinden biri olan nitel araştırma tekniği yapılan çalışmada kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler görüşme teknik sayesinde toplanmıştır. Bu çalışmada hipotez kurulmamıştır. Çünkü araştırma nitel bir özellik taşımaktadır. Genel olarak araştırmacılar ve sosyoloji biliminde nitel araştırma tekniğini sıkça kullanmaktadır.

Görüşme tekniğinde daha çok elde edilen dokümanların analiz edilmesi ve gözlem sonucunda ulaşılan veriler ile birlikte araştırmacının müdahalesi olmadan yapılan bir araştırma yöntemi olmaktadır (Taş 2011: 171). Nitel araştırmalarda araştırmacılar tarafından çok fazla kullanılan görüşme tekniği, görüşülen bireylere kendilerini açık ve seçik ifade etmelerine olanak sağlamaktadır. Görüşme tekniğinde araştırmacı, görüşme yaptığı bireylerin iç dünyasına inerek onları anlamaya imkan sağlamaktadır (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4163> sf:102 erişim tarihi:24.10.2019).

Veri toplama tekniklerinden bir olan derinlemesine görüşme tekniği, merak edilen konunun tüm detayları ile ele alınmasını, fazlaca açık uçlu soruların yer aldığı ve ayrıntılı bir şekilde yanıtların alınmasında önemli bir tekniktir.

Görüşme, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan veri toplama tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle görüşülen bireylere kendilerini birinci ağızdan anlatabilme olanağı vermektedir. Bireylerin içinde buldukları özel durumlarda katılımcılara ait duygu, düşünce ve deneyimlerini yine onların ifadeleri aracılığıyla derinlemesine anlama olanağı sunmaktadır (Mc Crocken 1988 aktaran Tekin 102).

Araştırmacı derinlemesine görüşme yaparken, görüşmeye katılan bireyden aldığı cevapları sınıflayarak ve o yanıtlardan yola çıkarak yeni sorularla konuyu mümkün olduğunca detaylı bir şekilde incelemeye çalışmaktadır. Derinlemesine görüşmenin avantajları ise; esnek ve daha ayrıntılı bir biçimde veri toplama olanağını sağlamaktadır. Derinlemesine görüşme tekniği sayesinde başka şekilde elde edilmesi zor olan verilere ulaşılması sağlanmaktadır. Aynı zamanda derinlemesine görüşme tekniği geniş bir zaman ve emek isteyen bir tekniktir (Tekin 102-105 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4163> erişim tarihi: 24.10.2019).

3.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu 65 yaşında olanlar ve bu yaşın üzerinde olan yaşlı kişilerin huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentileri oluşturmaktadır. Bolu ilinde yaşayan 65 yaşında olanlar ve üzerindeki yaşlı 10 erkek 10 kadın 20 yaşlı kişi üzerinde yapılmış ve derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı Bolu ilinde yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlı kişilerin huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerini belirlemektir. Araştırmanın problemi; yaşlı nüfusun huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık bulunmakta mıdır?

Bu araştırma; Bolu ilinde yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlı bireylerden 10'u kadın ve 10'u de erkek olmak üzere toplam 20 yaşlı bireyin hazırlanan görüşme formuna verdiği yanıtların analizi sonucunda ortaya konulmuştur. Çalışmanın kapsamını oluşturan bu 20 kişiye; yakın çevrede Bolu il merkezinde yaşayan farklı ekonomik, yaş, cinsiyet, eğitim durumundaki yaşlı katılımcıların olmasına özen gösterilmiştir. 20 kişilik çalışma grubundaki yaşlı bireylerin sayısı araştırmamız için yeterli olmaktadır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Katılımcılara görüşme öncesinde 12 tane demografik bilgi içeren ve 12 tane Yaşlıların huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerine yönelik toplam 24 sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formdaki sorular daha önce yapılan çalışmalar ışığında hazırlanmıştır. Daha sonra bu form konunun uzmanı kişilerle birlikte tekrar gözden geçirilerek bazı sorularda değişiklik yapılmış ve yeni sorular ilave edilerek yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır.

Görüşme yaptığımız katılımcıların istekleri göz önünde bulundurulmuş olup, kendilerine uygun olan en rahat olabilecekleri alanlarda araştırmamız yapılmıştır. Bu amaçla katılımcının evine gidilmiş ve görüşme yapılmıştır. Araştırmanın amacı görüşme esnasında katılımcılara açık ve net bir şekilde açıklanmıştır. Katılımcıların görüşme sırasında anlattıkları sözel ifadeleri yazılı olarak kayda alınmıştır. Görüşmeler, yaklaşık 15-20 dk sürmüş ve çoğunlukla tek görüşmede gerçekleşmiştir. Katılımcılarla birden fazla görüşme gerçekleşmemiştir.

Görüşmeler görüşme formundaki sorulara bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında katılımcıları yönlendirmemeye özen gösterilmiştir. Daha sonra görüşme esnasında tutulan notlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve içerik analizi yapılmıştır.

Araştırma süre içerisinde en fazla zorlayan durum 65 yaş ve üstü yaşlı bireylerin sorduğumuz sorulara cevap verebilecek düzeyde olması ve görüşme yapmaya ikna etmek olmuştur. Sağlık durumu nedeniyle birkaç yaşlı birey görüşme yapmak istememiştir. Görüşme talebimizi kabul eden katılımcılar ile görüşme gerçekleşmiştir.

3.4. Veri Analizi

Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler betimsel-yorumlayıcı analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Katılımcıların sorulan sorulara verdikleri cevaplar

karşılaştırılarak benzer ve farklı yönler ortaya konulmuştur. Verilen cevaplar kategorize edilip ortak mesajlar belirli başlıklar altında toplanarak yorumlanmıştır.

Katılımcıların kimliğini deşifre etmemek amacıyla araştırma tamamında katılımcıların görüşleri iletilirken isimleri kullanılmamıştır. Görüşme yapılırken form numarası, görüşmenin tarih ve saati alınmıştır.

IV. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLANMASI

Görüşme yapılan katılımcılara demografik bilgiler ve huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerine ilişkin olarak toplam 24 soru sorulmuştur. Katılımcılar tarafından verilen cevaplar kategorize edilerek temalarına uygun olarak değerlendirilmiştir.

4.1. Araştırmaya Katılanların Genel Özellikleri

4.1.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumu

Araştırma kapsamında toplam 20 yaşlı birey ile derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Yaşlı katılımcı bireylerin 10'u kadın, 10'u erkeklerden oluşmaktadır.

4.1.2. Katılımcıların Yaş Durumu

Katılımcıların yaşı 65 yaş ve üstü olan kişilerden oluşmaktadır. Katılımcı 10 erkekten 65 yaşında 5 kişi, 66 yaşında 1 kişi, 69 yaşında 1 kişi, 70 yaşında 2 kişi, 75 yaşında 1 kişi ve 85 yaşında 1 kişi görüşmeye katılmıştır. Görüşmeye katılan 10 kadın katılımcıların yaşları şu şekildedir; 65 yaşında 4 kişi, 66 yaşında 1 kişi, 67 yaşında 1 kişi, 68 yaşında 1 kişi, 70 yaşında 1 kişi, 75 yaşında 1 kişi ve 76 yaşında 1 kişi bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşmeye katılan 10 erkek ve 10 kadın katılımcının 65 yaş ve üstü olması ilgili literatürlerde yaşlılığın başlangıcı olarak sayılmasıdır.

4.1.3. Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni durum özellikle kadın ve erkekte farklılık göstermiştir. 10 kadın katılımcılardan 2'si eşini kaybetmiş olup dul olmakta, 8'i ise evli olmaktadır. 10 erkek katılımcıların tümü evlidir.

4.1.4. Katılımcıların Öğrenim Durumu

Katılımcıların öğrenim durumu erkek katılımcılarda şu şekildedir; kadınların 4'ü ilkokul, 3'ü ortaokul, 3'ü lise düzeyindeki okullardan mezun olmaktadır. Erkek katılımcıların 1'i ilkokul terk, 3'ü ilkokul, 2'si ortaokul, 1'i lise ve 2'si üniversite eğitim düzeyindedir.

4.1.5. Katılımcıların Ekonomik Durumu

Katılımcıların çoğunun maddi bir geliri bulunmaktadır. 10 erkek katılımcının emekli olmaları sebebiyle belirli bir maddi geliri bulunmaktadır. Erkek katılımcılarının emekli maaşları olması ekonomik olarak zorluk çekmediklerini göstermektedir. Kimseye muhtaç olmadan maddi olarak geçimlerini ve ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Kadın katılımcılardan 2'sinin herhangi bir maddi geliri yoktur. Aynı zamanda bu kadın katılımcıların sosyal güvencesi de bulunmamaktadır. 8 kadın katılımcının ise belirli bir geliri vardır.

4.1.6. Katılımcıların Meslek Durumu

Katılımcı 10 kadından 7'si ev hanımı, 1'i hemşire, 2'si memur meslek grubuna aittir. Erkek katılımcılarda ise, 1'i serbest meslek, 2'si öğretmen, 1'i doktor, 1'i şoför, 1'i aşçı, 1'i laborant, 1'i memur ve 2'si işçidir. Kadın katılımcıların çoğu meslek olarak ev hanımıdır. Erkek katılımcılarda ise farklı meslek gruplarından kişiler bulunmaktadır.

4.1.7. Katılımcıların Sigortalı Olma Durumu

Katılımcı 10 erkek birey farklı sigorta güvencesine sahiptir. Katılımcı 6 erkek SKK, 3'ü Emekli Sandığı, 1'i Bağkur sigorta güvencesine bağlıdır. Kadın katılımcılardan; 3'ü SKK, 2'si Emekli Sandığı, 6'sının herhangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Sosyal güvencesi bulunmayan 6 kadın katılımcı eşinin sosyal güvencesinden yararlanmaktadır.

4.2. Huzurevine İlişkin ve Beklentileri,

4.2.1. Huzurevi Algısı

Katılımcılara “Huzurevi denildiğinde ilk aklınıza gelen nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar bu soruya şu şekilde cevap vermişlerdir.

“Yaşlıların olduğu yer, kimsen yoksa gidebilecek yer”.

“Yalnızlık için tercih edilecek yer”.

“Daha iyi bir bakım”.

“Olumsuz duygular aklıma geliyor, evladım varken oraya gitmek istemem”.

“Allah huzurevine düşürmesin, evladım varken gitmek istemem”.

“Bakıma muhtaç kişilerin kaldığı yer”.

“Yaşlılıkta rahat edilebilecek yer”.

“Günümüzde gerekli bir yer”.

“Yaşlılık”.

“Bakım”.

“Yalnızlık”.

“Bakıma muhtaç insanların bakıldığı yer”.

“Yaşlılık, düşkünlük”.

“Kimsesi olmayan bakıma ihtiyaç olan yaşlıların kaldığı yer”.

“Güvenli, yaşlı evi”.

“Huzur bulunan yer”.

“Kimsesizlik”.

“Bakıma muhtaç insanların kaldığı yer”.

“Yaşlıların bir arada bulunduğu yer”.

Katılımcıların genelinin huzurevine ilişkin algısı bakıma muhtaç, kimsesiz çocuklarının olmaması veya varsa çocuklarının bakmaması durumunda kalınabilecek yer olarak görmesidir. Katılımcılardan birinin çocuğu varken huzurevini aklına bile getirmek istemediğini söylemiştir. Katılımcılardan bazılarının huzurevinin güvenli, huzurlu, yaşlıların bir arada yaşadığı bir ortam olarak düşündüğü görülmektedir.

Yaşlı kişilerde genel huzurevi algısı, elden ayaktan düştükten sonra kimi kimsesi yoksa, çocukları bakamayacak durumda ise ve bakımını kendi başına yapamayacaksa huzurevlerinde yaşayabileceklerini dile getirmişlerdir. Yaşlıların huzurevlerine genel bakış açısı; kimsesizlerin, yalnızlık, yaşlıların birlikte yaşadığı yer, bakıma ihtiyacı olanların kaldığı, huzur bulunan, kendini güvende hissettiği yer olarak düşünülmektedir.

4.3.2. Huzurevi Tercih Nedenleri

Katılımcılara “huzurevini tercih etmek isteseler neden tercih etmek istedikleri” sorusu sorulmuştur. Yaşlı bireyler bu soruya şu şekilde cevap vermiştir:

“Bakıma olduğum için ya da çocuklarım bakmazsa tercih ederim”.

“Tercih etmek istemem. Çok mecbur kalırsam tercih ederim”.

“Bakacak kimsem yoksa tercih ederim”.

“Güzel bir bakım olduğu için tercih ederim”.

“Son tercihim olur, yalnız kalmamak sosyalleşmek için tercih ederim”.

“Yaşlılıkta rahat edebilecek yer olduğu için tercih ederim”.

“İleride tercih edebilirim, çocuklarım bakmazsa eğer ileride kalabilirim”.

“Çocuklarım bakmazsa huzurevini tercih ederim”.

“Kimsem olmazsa, bakacak kimsem yoksa tercih ederim”.

“Çocuklarıma yük olmamak için huzurevinde kalmayı tercih ederim”.

“Mecburiyetten bana bakacak birinin olmaması durumunda tercih ederim”.

“Yalnızlık için tercih ederim”.

“Çocuklarımın rahatı kendi rahatım için tercih ederim”.

“Akranlarım orada oldukları için tercih ederim”.

“Çocuklarım bakmazsa tercih ederim”.

“Bakıma ihtiyaç duyduğumda, kimsem olmadığında tercih ederim”.

“Yalnız kalmak istemediğim için tercih ederim”.

“Tercih etmek istemem ama kimsem olmazsa tercih edebilirim”.

“Yaşlanıp hastalandığım zaman çocuklarıma muhtaç olmamak için tercih ederim”.

“Çocuklarımın yetersiz olduğu durumlarda tercih ederim”.

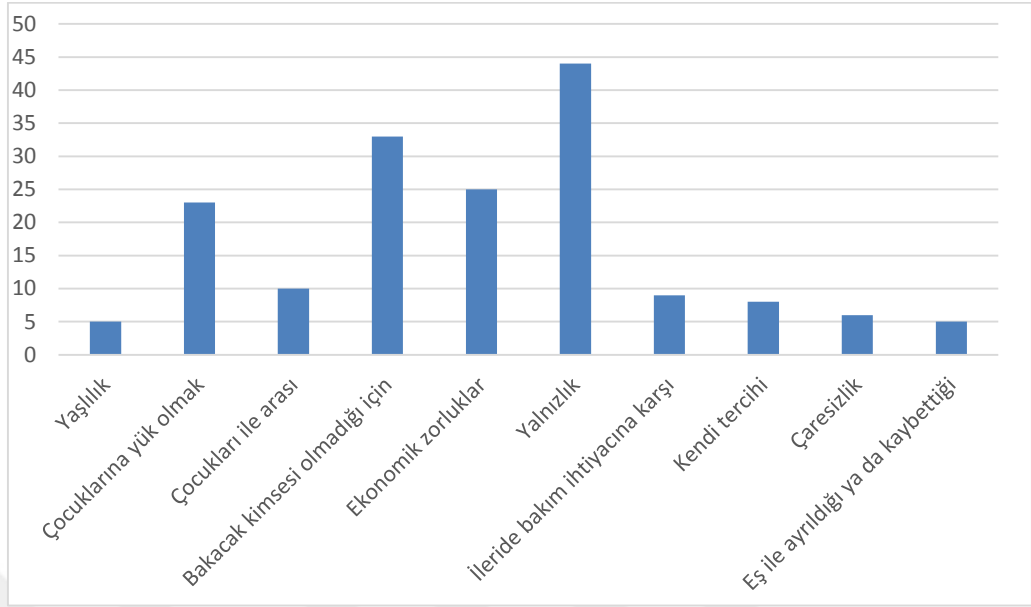
9 katılımcı “Bakıma muhtaç olduğum için ya da çocuklarım bakmazsa, çocuklarıma yük olmamak için, çocuklarımın rahatı için huzurevinde kalmayı ileride tercih ederiz” demiştir. 3 katılımcı ise, “Tercih etmek istemem, çok mecbur kalırsam tercih ederim” cevabını vermiştir. 2 katılımcı “Bakacak kimsem yoksa tercih ederim” cevabını vermiştir. “Yalnızlık için, yalnızlık kalmak istemediğim için” huzurevinde kalmayı tercih edebileceğini dile getirmiştir. 3 katılımcı “Yaşlılıkta rahat edilebilecek yer, “Güzel bir bakım olduğu için tercih ederim”, “Akranlarım orada oldukları için huzurevini tercih ederim” demiştir. Genel olarak yaşlı katılımcılar, huzurevini ileriki yaşlarda bakıma muhtaç olduğunda çocukları bakmazsa tercih edebileceklerini söylemişlerdir. Aynı zamanda çocuklarına yük olmamak, çocuklarının ve kendinin daha rahat yaşayabilmeleri için huzurevini tercih edebileceklerini dile getirmiştir.

Huzurevini yaşlı kişiler en son çare olarak görmekte ve mümkün olduğunca huzurevinde yaşamak yerine çocuklarıyla birlikte yaşlılık dönemini geçirmek istediklerini söylemişlerdir. Bununla birlikte mecbur kaldıkları için huzurevinde kalmayı isteyebileceklerini ifade etmişlerdir. Bir diğer katılımcı ise, “Yaşlanıp hastalandığım zaman çocuklarıma muhtaç olmak istemiyorum” yanıtını vermiştir. Çocuklarıyla birlikte yaşlanmayı düşünen katılımcılardan farklı olarak çocuklarına muhtaç olmak istemeyen eğer hastalanırsa huzurevine tercih edebileceğini dile getirmiştir.

Katılımcılara hayatlarının herhangi bir döneminde huzurevinde kalmayı düşünüp veya düşünmediklerini sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlar genellikle huzurevinde kalmayı hayatlarında hiç düşünmediklerini ve düşünmek istemediklerini ifade etmiştir. Çocuklarım varken kalmayı düşünmedim fakat çocuklarım bakmazsa mecbur kalırsam huzurevinde kalmayı düşünürüm diye cevap vermişlerdir. Düşünmedim diyen katılımcıların çoğunluğu; çocuklarının olduklarını onlara çocuklarının bakacağını şayet çocukları bakmazsa mecbur kalırlarsa ileride belki düşünebileceklerini dile getirmişlerdir. Bunun yanında yaşamlarının herhangi bir döneminde huzurevinde kalmayı düşünürüm diyen 3 katılımcı ise şu şekilde ifade etmiştir; “İleride kalmam gerekirse kalırım”, “Kendi yaşitlarıyla birlikte olmak isterim”, “Bazen bu duyguyu yaşamama sebep olan durumlar yaşıyorum çocuklarımla alakalı o yüzden huzurevinde yaşamayı düşünürüm” demiştir.

Katılımcılara huzurevinde kalma isteğiniz olsa hangi kavramlar ile ifade ederiniz şeklinde soru yöneltildiğinde ise şu cevapları vermişlerdir; yaşlı bireylerin çoğu “İleride bakıma muhtaç olursam bakılacak olmam” yanıtını vermiştir. Özellikle huzurevini tercih etme sebeplerinde olduğu gibi ve huzurevi algısında karşımıza çıkan benzer cevaplardan bakıma muhtaç olma, ileride bakılacak durumda kalırsam huzurevinde yaşamak isterim gibi yanıtlar verilmiştir. Literatürde yer alan diğer araştırmalarda çıkan sonuçlar farklılık göstermektedir.

Yaşlıların huzurevinde yaşamaya başlama nedenleri incelendiğinde; yalnızlık, yaşlının kendisine bakacak kimsesinin olmaması, ekonomik sıkıntılar, çocuklarına yük olmak istememe, çocukları ile arasının bozulmasını istememe ve ileride bakıma ihtiyacı olursa diye güvence altına almak isteme durumu en önemli nedenler arasında yer almaktadır. Benzer şekilde literatürde yer alan çalışmaların sonuçlarına göre de yaşlıların huzurevini tercih nedenleri arasında, tek başına yaşama=yalnızlık oranının en yüksek olduğu belirlenmiştir (Irmak ve Artan 2018:61).

Şekil 4.1: Yaşlıların Huzurevine Gelme Nedenleri

Katılımcılardan 4 yaşlı kişi “Tek başına yaşamamak istememe” nedeninden dolayı huzurevinde kalmayı istediklerini dile getirmiştir. Yine katılımcılardan 2 yaşlı kişi “Güvende olma isteği” ile huzurevinde yaşamayı isteyebileceklerini söylemiştir. Yaşlı 2 kişi ise, “Arkadaş edinme” cevabını vermiştir. Yaşlı kişiler huzurevinde yaşamak fikrini daha çok bakıma muhtaç olduklarında kalabilecekleri bunun yanında yalnız yaşamama, güvende olma ve arkadaş edinme yeri olarak huzurevini görmüştür.

4.2.3. Huzurevinde Yakını Olma Durumu

Katılımcılara huzurevinde kalan yakınlarınız var mı sorusu yöneltilmiş olup, genel olarak katılımcıların pek çoğu “yok” cevabını vermiştir. 1 yaşlı katılımcının yakını huzurevinde kalmaktadır. Katılımcının “Gelinin halasının babası” huzurevinde bakıma muhtaç ve bakacak kimsesinin olmaması sebebiyle huzurevinde kalmayı tercih etmiştir.

4.2.4. Huzurevinde Kalanların Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Değerlendirme

Katılımcı 20 yaşlı kişiye “Sizce huzurevinde kalan yaşlıların karşılaştığı sorunlar neler” olduğu sorulmuştur. 7 katılımcı şu cevabı vermiştir; “Kişisel bakım hizmetleri sorunu” ile huzurevinde karşılaşılabileceği sorunlar arasında yer almıştır. 5 katılımcı “Oda arkadaşı ile yaşadığı problemler” yanıtını vererek huzurevinde yaşayabileceği sorun olarak dile getirilmiştir.

Temizlik, çalışanların güzel davranmaması, çalışan personelden kaynaklı sorunlar ve güvenlik gibi diğer problemlerden bahsedilmiştir. Genel olarak yaşlı bireyler, huzurevinde karşılaşılabilecekleri birtakım problemlerin kişisel bakım hizmetlerden kaynaklı ve oda arkadaşı ile yaşadığı sorunlar olarak ifade etmiştir. 1 katılımcı huzurevinde karşılaşılan sorunları bilmediğini yine bir diğer katılımcı ise, bilgim yok sorunlar hakkında şeklinde cevap vermiştir.

4.2.5. Huzurevini Tercih Etme Durumunda Orada Boş Vakitlerini Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

20 katılımcı yaşlı kişiye, “Huzurevinde kalmayı tercih etmiş olsanız, boş zamanlarınızda ne tür etkinlikler yapılmasını isterdiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir. Bu soruya katılımcılar şu şekilde cevap vermiştir; 6 kadın katılımcı boş zamanlarında “El işleri faaliyetleri” ile uğraşmak istediğini söylemiştir. 4 katılımcı yaşlı birey boş zamanlarını “Televizyon izleme faaliyetinde bulunarak” geçirmek istediklerini aynı zamanda spor aktivitesi, kitap okuma etkinliklerini de yapmak istediklerini ifade etmiştir. Katılımcılardan 3 kişi boş zamanlarında “dini etkinlikler” bulunmak istediklerini söylemiştir. “*Yaşlanınca insanlar dini etkinliklere yönelirler*” şeklinde ifade de bulunulmuştur. Diğer 2 katılımcı ise, boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinde “Toprağı ekip-biçme” toprakla uğraşma ve vakit geçirme etkinliklerinde bulunmak istediğini söylemiştir.

4.2.6. Huzurevinde Kalmayı Tercih Etmeyi Düşündüğünde Karşılaşılabilecek Sorunları Paylaşmayı Düşündüğü Paydaşlara İlişkin Görüşler

20 katılımcıya “Huzurevinde kalsanız herhangi bir sorun ile karşılaştığınızda ilk kiminle paylaştınız?” şeklindeki soruya şu şekilde yanıt vermiştir; 10 katılımcı huzurevinde kalmış olsalar herhangi bir sorun yaşadıklarında ilk huzurevi personeline başvuracaklarını söylemiştir. 6 katılımcı ise, huzurevinde problem yaşadıklarında kendisine yakın hissettiği herhangi bir arkadaşıyla paylaşacağını söylemiştir. Bununla birlikte 2 katılımcı huzurevinde yaşadığı bir sorunu arkadaşı ile paylaşacağını ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı ise, huzurevinde yaşadığı sıkıntılarını huzurevinin en yetkili kişisi olan müdüre başvuracağını söylemiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplar üzerine genel olarak yaşlı bireyler huzurevinde yaşıyor olsalar, huzurevinde yaşadıkları sorun ve sıkıntıları ilk başvuracakları huzurevi personeli olmuştur. Çünkü yaşadıkları sorunun kısa sürede çözüme kavuşturacak ilgili merceğin huzurevi personeli ya da yetkili personelin olabileceğini düşünmektedir.

4.2.7. Huzurevinde Kalmayı Tercih Etmeyi Düşündüğünüzde İdari Personelden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcı 20 yaşlı kişiye “Huzurevinde kalmayı tercih etmiş olsaydınız huzurevi personelinin beklentileriniz neler olurdu?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Bu soruya katılımcılar şu şekilde cevap vermiştir:

Katılımcılardan 12 yaşlı kişi huzurevi personelinin kendilerine “hoşgörülü” davranmasını beklemektedir. Yine katılımcılardan 10 yaşlı birey huzurevinde kalmayı tercih ettiklerinde idari ve hizmetli personelden “saygılı olmasını” istemiştir. Katılımcılardan 9’u huzurevi personelinin kendilerine ihtiyaç duydukları durumlarda “yardımcı olmasını” beklemektedir. Bir diğer katılımcı ise, huzurevi personelinin özellikle eğitilmiş olmasını istemektedir. Yaşlı bakımın eğitimini, sertifikalarını almış olmasını, yaşlı bakımına ilişkin gerekli eğitimleri almış profesyonel çalışanların olmasını istediğini ifade etmiştir.

4.2.8. Huzurevinde Kalmayı Tercih Edilmesi Durumunda Ziyaretçi Gelmesine İlişkin Görüşler

20 katılımcıya “Huzurevinde kalıyor olsaydınız, ziyaretinize kimlerin gelmesini isterdiniz?” sorusu yöneltilmiş olup 20 yaşlı birey bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir; 9 katılımcı huzurevinde yaşamaya başladıklarında ziyaretlerine “çocuklarının” gelmesini istediklerini belirtmiştir. Katılımcılardan 3’ü ziyaretine “akrabalarının, arkadaşlarının, ailesinin” gelmesini istediğini söylemiştir. Yine 3 katılımcı ise huzurevinde kaldığı süre içerisinde “komşularının, ailesinin, torunlarının” gelmesini istemiştir. Katılımcıların huzurevine kalmayı düşündüklerinde ziyaretlerine gelmesini istediği diğer cevapları şunlardır; eş-dost, herkes, yakın çevremin gelmesidir. Katılımcılardan biri devlet idarecilerinin, vali, belediye başkanı ve diğer devlet büyüklerinin huzurevinde ziyaretlerine gelmesini istediğini dile getirmiştir.

Huzurevine ilişkin beklentilerini dile getiren 1 katılımcı ise şunları dile getirmiştir: Huzurevlerinin daha modern fiziki şartlar içerisinde yapılmasını, huzurevlerinin içerisinde spor salonlarının olmasını, çeşitli tiyatro oyunlarının erişebilirlik bakımından ayağına gelmesini istemiştir. Bunun yanında bir de huzurevlerinin yakınında bir anaokulu olmasını, çocukları sevmesini onlarla vakit geçirmek isteyebileceğini dile getirmiştir.

Katılımcılardan 2’si huzurevlerinde kalan yaşlıları ziyaret etmek istediklerini ve huzurevin nasıl bir yer olduğunu merak edip görmek istediklerini ifade etmiştir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gerçekleştirilen bu çalışma yaşlı nüfusun huzurevlerine ilişkin görüşleri ve beklentilerini meydana çıkarmıştır. Bu çalışmanın verileri 1 Ekim 2019-30 Ekim 2019 tarihleri arasında 65 yaş ve üstü yaşlı bireylerle evlerinde yapılan yüz yüze görüşmeler ile toplanmıştır.

Bu çalışmanın bulgularına göre yaşlı bireylerin genelinin bakıma muhtaç olduklarında bakılacak olma durumunda huzurevlerine gitmeyi tercih edecekleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra; araştırmaya katılan yaşlı kişilerin çocukları bakmazsa huzurevlerini tercih edebileceklerini ifade etmiştir. Bu nedenle görüşmeye katılan 65 yaş ve üstü yaşlı kişiler yaşlılık dönemlerini çocukları ile birlikte geçirmek istedikleri ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada elde edilen bu bulgu araştırma evreni ile sınırlı olup tüm Türkiye'deki yaşlıların bakış açılarını yansıtmamakla birlikte toplumsal değişimin geleceği hakkında bizlere veri sunması açısından önem arz etmektedir.

Yine bu bulgu gelişmiş ülkelerdeki yaşlıların kendi evlerinde yalnız başına yaşamayı ya da ilerleyen yaşlarında kurumsal bakımını tercih etmeleriyle paralel bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşlıların huzurevlerini tercih etmeleri nedenlerinden biri de evde tek başına kalma ya da eşlerden birinin ölümü ile yaşlı bireyin yalnız kalmasıdır. Çocuklarına yük olmamak adına yaşlı bireyler tek kaldıklarında huzurevlerinde yaşamayı düşünmektedir.

Araştırmalar sonucunda, 65 yaş üstü kişilerin çoğunun hayatlarının herhangi bir döneminde huzurevinde kalmayı düşünmediği açığa çıkmıştır. Görüşme yaptığımız yaşlılar özellikle ilerleyen dönemlerde çocukları bakmazsa, kendilerine bakacak kimselerinin olmaması durumunda veya yalnız kalmamak için huzurevinde kalmayı düşünebilecekleri görüşleri tespit edilmiştir. Yaşlıların verdiği cevaplardan yola çıkarak, huzurevinde yaşamayı düşünmedikleri ama mecbur kaldıkları durumda tercih edip kalabilecekleri bir yer olarak görülmektedir. Yapılan araştırmada az da olsa huzurevinde kalmayı düşünen yaşlılarda vardır.

Bu çalışmada yaşlılar huzurevinde kalma fikirlerini belli başlı kavramlarla ifade etmişlerdir. Bu kavramlar şunlardır:

- Güvende olma isteği
- İleride bakıma muhtaç olursam bakılacak olmam
- Arkadaş edinme
- Tek başına yaşamak istememe

Özellikle yapılan çalışmada elde edilen verilerden ileride bakıma muhtaç olursam bakılacak olmam kavramı yaşlılar tarafından en sık verilen cevap olmuştur. Çalışmada veriler ışığında yaşlıların huzurevine ilişkin algısı, düşünceleri ve görüşleri birbiri ile paralellik göstermektedir. Yaşlıların huzurevi denildiğinde ilk aklına gelen, huzurevini düşünüp düşünmemesi ve huzurevinde kalma fikrini “ileride bakıma muhtaç olursam bakılacak olmam” kavramı ile belirtmiştir.

Araştırma sonucunda ileride huzurevinde kalmayı düşünenler yaşlılar boş zamanlarında çeşitli etkinliklerin olmasını istemiştir. Bu etkinlikler şu şekildedir:

- El işleri
- Televizyon izleme
- Spor aktivitesi
- Kitap okuma
- Dini etkinlikler
- Toprak ekip biçme

Görüşmede daha çok kadın katılımcılar, el işleri faaliyetinde bulunmak istediklerini söyledi. Yapılan görüşmelerde yaşlılar spor aktivitesinde bulmak istediğini ve huzurevinde spor salonunun olması gerektiğini vurguladı. Kitap okuma bunun yanında günlük gazete okuma ve dini etkinliklerin arasında Kuran okuma, namaz kılma gibi ibadetleri rahat bir şekilde yerine getirmek istediklerini dile getirildi.

Katılımcılarla görüşme yapılırken huzurevinde herhangi bir problem ile karşılaştıklarında ilk kiminle paylaştığı sorulmuş olup, geneli kendine yakın hissettiği arkadaşı ile paylaşacağını söylemiştir. Bir katılımcı huzurevinde bir sorun ile karşılaştığında huzurevi müdürüne gideceğini ve sorunun bir arkadaşının çözemeyeceğini ya da arkadaşının kendisine yardımcı olamayacağını ifade etmiştir.

Yaşlı 20 katılımcıya huzurevi personelinden beklentileri sorulmuştur. Katılımcılar ise, şu başlıklar altında birden çok cevap vermiştir:

- Hoşgörülü olması
- Saygılı olması
- Yardımcı olması

Katılımcıların huzurevinden beklentileri ise, kendilerine iyi davranması, her türlü ihtiyaç durumunda yardımcı olması, saygılı, kibar ve hoşgörülü davranmasını istemiştir. Katılımcılardan biri *“huzurevinde çalışan personelin eğitilmiş olmasını beklerim”* cümlesi beklentinin kendisi ile ilgilenen huzurevi personelinin yaşlı bakımı ve yaşlılık konusunda eğitim almış donanımlı kişilerin olması gerektiğini vurgulamıştır.

Ülkemizde yaşlılara yönelik yapılan bakım hizmetleri diğer gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında sayıları ve donanımları bakımından daha az olmakta ve bu hizmetler geliştirilmeye gereksinim duyulmaktadır. Huzurevlerinin yanında, evde bakım hizmetleri ve gündüzlü bakım hizmetleri gibi hizmetlerin türlerinin artırılması ve bu hizmet türlerinin tanıtılması yönünde çalışmaların gerçekleştirilmelidir. Gerçekleştirilen bu hizmetler sayesinde yaşlı bireyin hem ailesi ile birlikte yaşamayı sürdürmesi hem de kurumsal bakım hizmeti almak isteyen yaşlı bireylere alternatif bir hizmet çeşitliliği gerekli kurumlar tarafından sağlanmalıdır (Artan ve Irmak 2018: 51-70).

Türkiye’de bireylerin huzurevleri ile ilgili görüşlerinin ve söylemlerinin çoğunlukla geçmişten günümüze gelen ön yargılar ile oluşturulduğu ve biçimlendiği görülmektedir. Özellikle “huzurevi” denilince yaşlı bireylerde olumsuz duygular uyandırması aynı zamanda medyada yer alan bilgilerle şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle huzurevlerine toplum tarafından ön yargı ile yaklaşılması, huzurevlerine ilişkin bilgilendirmenin toplum ile birlikte gerekli çalışmaların yapılması, toplum içerisinde her yaş grubundan bireylerin özellikle yaşlıların bilinçlendirilmesi yönünde çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Belli bir yaştan sonra yaşlılarda görülen demans, alzheimer gibi zihinsel rahatsızlıklara yönelik huzurevlerinde yaşlılara boş zamanlarında çeşitli etkinlikler yaptırılabilir. Örneğin; kart oyunları, su doku, bulmaca ve zihinsel becerilerini kullanabilecekleri farklı aktiviteler yaşlı bireylere uygulanabilir. Yine yaşlılığın getirdiği bedensel kasların zayıflaması nedeniyle, huzurevinde yaşlılara spor aktiviteleri, egzersiz programları eğitimi kişiler tarafından verilebilir. Mesela, huzurevlerinde spor salonlarının olması yaşlı bireylerin bu salonda gün içerisinde boş zamanlarında belli aralıklarla egzersiz yapabilmesi hem fiziksel hem de zihinsel olarak kendini iyi hissetmesi ve yararlı olmasını sağlamaktadır. Huzurevlerin fiziki şartların uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bina içerisinde ve dışında yaşlı bireylerin rahat hareket edebilecekleri alanlarının olması gerekmektedir.

Sosyal hayata karışabilmeleri adına yaşlıların belli zamanlarda toplum içerisinde bulunması alışveriş, eş-dost ziyareti, arkadaşları, çocukları, torunları ile birlikte vakit geçirme gibi sosyal faaliyetlerde bulunması toplumsal hayattan ve sosyal ilişkilerden kopmamasını sağlamak gerekmektedir. Akademik anlamda yapılan araştırmalarda, yaşlıların toplumsal yaşam içerisinde sıklıkla bulunması, iletişime geçmesi ve aktif bir şekilde sosyal ortamda yer alması yaşlılık dönemini daha rahat geçirmesini sağladığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akçay, Cengiz (2011). *Yaşlılık Kavramlar, Kuramlar Ve Yaşlılığa Hazırlık* 2. Baskı. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Altan, Ömer Zühtü- Şişman, Yener (2003). “Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar” *Kamu-İş*. Cilt:7, Sayı:2, (SOSYAL%20GÜVENLİK%20UYGULAMALARI/ömer%20zühtü%20altan%20ve%20yener%20şişman%20yaşlılara%20yönelik%20sosyal%20p..pdf 01.08.2019 tarihinde erişildi).
- Artan, Taner-Irmak, Hatice Selin (2018). “Huzurevindeki Yaşlıların Huzurevinde Yaşlanmaya İlişkin Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: İstanbul Bahçelievler, Zeytinburnu ve Sultangazi Huzurevi Örneği” *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt:29, Sayı:2, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/552861> 28.10.2019 tarihinde erişildi).
- Bacanlı, Hasan- Işık Terzi, Şerife (2013). *Yetişkinlik Ve Yaşlılık: Gelişimi Ve Psikolojisi* 1. Baskı. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Bahar, Güven Bahar, Aynur ve Savaş, Haluk A. (2009). Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12), 86-98.
- Beğer ve Yavuzer (http://www.klinikgelisim.org.tr/kg_25_3/1.pdf 21.07.2019 tarihinde erişildi).
- Bilge, Uğur- Elçioğlu, Ömür- Ünalacak, Murat ve Ünlüoğlu, İlhami (2014). “Türkiye’de Yaşlı Evde Bakım Hizmetleri”, *Euras J Fam Med*, Cilt:3, Sayı:1, s.1-8.
- Bilgin, Nuri (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Camkurt, Mehmet Zülfi (2014). “Yaşlılık ve Yaşlıların Sosyal Güvenliği Kapsamında 65 Yaş Aylığı Bağlanması İşlemleri” *Kamu-İş*. Cilt:13, Sayı:3, (SOSYAL%20GÜVENLİK%20UYGULAMALARI/mehmet%20zülfi%20camkurt.pdf 01.08.2019 tarihinde erişildi).
- Cengiz, İhtar (2018). “Türk Sosyal Güvenlik İçerisinde Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler” *Aralık*, Cilt:8, Sayı:2, s.23-40, (SOSYAL%20GÜVENLİK%20UYGULAMALARI/cengiz%20sosyal%20politikalar.pdf 03.08.2019 tarihinde erişildi).
- Cicero (2018). *De Senectute (Yaşlılık üzerine)*. (Ed: Çiğdem Dürüşken). 1. Baskı. İstanbul: Alfa Basım.
- Çohaz, Abdurahman (2010). “Türkiye’de Yaşlılar ve Yaşlılara Sunulan Bakım Hizmetleri”. *Akademik Geriatri*, 122-126 ([http://www.akademikgeriatri.org/files/Akademik Geriatri 2010/Konusma Metinleri/8.pdf](http://www.akademikgeriatri.org/files/Akademik_Geriatri_2010/Konusma_Metinleri/8.pdf) 20.10.2019 tarihinde erişildi).
- disk.org.tr “Türkiye’de Emeklilerin Son Durumu Disk Raporu 2018” 03.08.2019 tarihinde erişildi.
- DPT (2007). *Türkiye’de Yaşlıların durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı*.1. Baskı. Ankara: DPT Yayını.
- Dural, Baran- Con, Gülçin “Türkiye’de Sosyal Devlet ve Yaşlı Hakları Üzerine Bir İnceleme” s.483-494, (SOSYAL%20GÜVENLİK%20UYGULAMALARI/dural-con.pdf 30.07.2019 tarihinde erişildi).
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Engelli ve Yaşlı İstatistik Haber Bülteni 2019-Temmuz” (https://ailevecalisma.gov.tr/media/11564/eyhgm_buelten_temmuz2019.pdf 29.08.2019 tarihinde erişildi).
- Genç, Yusuf – Barış, İsmail (2015). “The Journal of Academic Social Science” Yıl: 3, Sayı: 10, s. 36-57.
- Gürer, Asu ve ATEŞ, Metin (2013). “Yaşlı Bakım Hizmetleri”, Metin ATEŞ (ed.) Sağlık Hizmetleri Yönetimi içinde, (s. 197-269), İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş.
- Kalınkara, Velittin (2004). *Yaşlılık: Disiplinlerarası Sorunlar, Çözümler*.(Ed: Aylin Görgün Baran). Yaşlılık Sosyolojisi Ankara: Odak Yayın.

- Kalınkara, Velittin (2016a). *Yaşlılık Disiplinlerarası Sorunlar, Çözümler* 1. Baskı
Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kalınkara, Velittin (2016b). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi* 3. Baskı. Ankara: Nobel
Yayıncılık.
- Karahan, Azize ve Güven, Seval (2002). “Yaşlılıkta Evde Bakım” *Turkish Journal of
Geriatrics, Geriatri* Cilt:5 Sayı:4 s.155-159,
(azize%20karahan%20evde%20bakim.pdf 17.08.2019 tarihinde erişildi).
- Karakuş, Bülent (2018). *Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı
Ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu* Ankara: Ertem Basım,
(kitaptuerkiyede-yaslilara-yonelik-hizmetler-kurumsal-yaşlı-bakımı-ve-illerin-
durumu2018.pdf
17.08.2019 tarihinde erişildi).
- Koçoğlu, Gonca ve Bilir, Nazmi (2002). “Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı”,
(bm-madrid-2002-yaslanma-uluslararası-eylem-plani.pdf 17.07.2019 tarihinde
erişildi).
- Saygılı, Sefa (2015). *Yaşlılık Psikolojisi* İstanbul: Türdav Basım.
- Şenol, Dolunay ve Erdem, Sezgin (2017). “Yaşlılık ve Yaşlı Kadınlarda Huzurevi
Algısı: Nitel Bir Çalışma” Cilt:7, Sayı:2,
(https://www.researchgate.net/publication/322036177_YASLILIK_VE_YASLI_KADINLARDA_HUZUREVI_ALGISI_NITEL_BIR_CALISMA 30.10.2019
tarihinde erişildi).
- Şentürk, Ünal (2018). *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri* 1. Baskı.
Bursa: Dora Yayıncılık.
- Taş, Kemaleddin (2011). *Sosyal Bilim Paradigmaları Açısından Sosyolojik Metodoloji*.
İstanbul. Rağbet Yay.
- Taşçı, Faruk (2010). “Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve
İtalya Örnekleri” *Çalışma ve Toplum Dergisi* Sayı:1 s.175-198
(SOSYAL%20GÜVENLİK%20UYGULAMALARI/faruk%20taşçı%20yaşlılar
a%20yönelik%20sosyal%20p.pdf 15.07.2019 tarihinde erişildi).
- Tekin, Hasan Hüseyin “Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak
Derinlemesine Görüşme” [https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4163
24.10.2019](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/416324.10.2019) tarihinde erişildi).

Tufan, İsmail (2003). *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık Ve Yaşlanmak* 1. Baskı. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 1982,
(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> 23.10.2019 tarihinde erişildi).

Tufan, İsmail (2016). *Antik Çağ’dan Günümüze Yaşlılık Ve Yaşlanma* 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.

www.ekutup.dpt.gov.tr. (Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı 2007. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı 30.07.2019 tarihinde erişildi).

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4163> sf:102 24.10.2019 tarihinde erişildi).

https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kronik-hastaliklar-engelli-db/hastaliklar/Yasli_Sagligi/raporlar_istatistikler/TUIK_Yasli_Istatistik_2018.pdf 19.09.2019 tarihinde erişildi).

EKLER

EK 1: Görüşme Formu

YAŞLI NÜFUSUN HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE BEKLENTİLERİ: BOLU ÖRNEĞİ

GÖRÜŞME FORMU

Form No :

Görüşmenin yapıldığı tarih/saat :

Sayın katılımcı,

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında “Yaşlı Nüfusun Huzurevlerine İlişkin Görüşleri ve Beklentileri” isimli bir tez çalışması yürütmekteyim. Araştırmamın amacı Bolu ilinde yaşayan 65 yaş ve üstü bireylerin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, sağlık durumu, medeni durum, eğitim düzeyi, huzurevi hakkında düşünceleri, görüşleri ve beklentilerinin sorulması ve bunlar tespit edilerek incelenecektir.

Bu araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından dolayı, mülakat sırasında katılımcı isimleri alınmayacak ve araştırma raporunda da bu isimlere yer verilmeyecektir.

Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1) Yaşınız?

.....

2) Cinsiyetiniz?

.....

3)Doğduğunuz il?

.....

4)Öğrenim durumunuz nedir?

.....

5)Medeni durumunuz nedir?

.....

6) Mesleğiniz nedir?

.....

7) Sosyal güvenceniz var mı?

.....

8) Varsa sosyal güvenceniz nedir?

.....

9) Size gelir getiren kaynağınız var mı?

Varsa nedir?.....

10) Aylık geliriniz var mı?

.....

Varsa miktarı ne kadardır?

.....

11) Gelir durumunuz kendi ihtiyaçlarınızı karşılamada yeterli oluyor mu?

(Yetmiyorsa 12. Soru)

.....

12) Yetmiyorsa size destek olan birileri var mıdır? Varsa kim veya kimlerdir?

.....

B. HUZUREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE BEKLENTİLERİ

1) Huzurevi denildiğinde ilk aklınıza gelen nedir

.....

2) Huzurevini tercih etmek isteseniz neden tercih etmek isterdiniz?

.....

3) Hayatınızın herhangi bir döneminde huzurevinde kalmayı düşündünüz mü? Düşünmediyseniz sebebi nedir? / Düşündüyseniz sebebi nedir?

.....

.....

4) Huzurevinde kalan yakınlarınız var mı? Varsa huzurevinde kalmayı neden tercih etmiştir?

.....

.....

5) Huzurevinde kalmak isteseydiniz huzurevini hangi kavramlar ile ifade edersiniz?

.....

.....

6) Sizce huzurevinde kalan yaşlıların karşılaştığı sorunlar nelerdir?

.....

.....

7) Huzurevinde kalmayı tercih etmiş olsanız, boş zamanlarınızda ne tür etkinlikler yapılmasını isterdiniz?

.....
.....

8) Huzurevinde kalsanız herhangi bir sorun ile karşılaştığınızda ilk kiminle paylaşırdınız?

.....
.....

10) Huzurevinde kalmayı tercih etmiş olsaydınız huzurevi personelinden beklentileriniz neler olurdu?

.....
.....

11) Huzurevinde kalıyor olsaydınız, ziyaretinize kimlerin gelmesini isterdiniz?

.....
.....

12) Sorduğum sorular dışında sizin huzurevi hakkında söylemek istediğiniz bir şey var mı? Varsa nedir?

.....
.....

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

EHF GÖRBÜZ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji ABD

Sayın Elif GÖRBÜZ,

"Yaşlı Nüfusun Huzurevlerine İlişkin Görüşleri Ve Beklentileri Bolu İli Örneği"
konulu İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO.
2019/292) Kurulumuzun 10.08.2019 tarihli ve 2019/08 toplantısında değerlendirilerek
etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Prof. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLI (Üye)

Av. Zühal Demirci (Üye)